
18Η ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

20
16

16 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2016

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ /
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΤΟΥ ICOM

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Διεύθυνση Νεώτερου Πολιτιστικού Αποθέματος
και Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ Δ/ΝΣΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΜΝΗΜΕΙΩΝ, ΑΓ. ΑΣΩΜΑΤΩΝ 33

18n ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΗ
ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

Εκπαιδευτικά προγράμματα για τους Πρόσφυγες / Εκπαιδευτικά προγράμματα με τους Πρόσφυγες

Πρακτικά

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

**ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ**

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΝΕΩΤΕΡΟΥ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΑΠΟΘΕΜΑΤΟΣ

ΚΑΙ ΑΪΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Με τη συνεργασία

του Ελληνικού Τμήματος του ICOM

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

**Διεύθυνση Νεώτερου Πολιτιστικού Αποθέματος
και Αΐλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς**

ПРОГРАММА

ΠΡΟΣΕΛΕΥΣΗ - ΕΓΓΡΑΦΕΣ: 8:30 - 9:00

ΕΝΑΡΞΗ - ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ: 9:00 - 9:15

Αλεξάνδρα Μπούνια: Πρόεδρος Ελληνικού Τμήματος ICOM
Εκπρόσωπος ΥΠΠΟΑ

Α΄ ΜΕΡΟΣ: 9:15 - 13:30

Εκπαιδευτικά Προγράμματα για τους Πρόσφυγες /

Εκπαιδευτικά Προγράμματα με τους Πρόσφυγες

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ: Σταυρούλα-Βίλλυ Φωτοπούλου

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΑΝΔΡΟΥΣΟΥ, «Τα μουσεία ταξιδεύουν με τα παιδιά των προσφύγων»: εμπειρίες και προβληματισμοί από μια πιλοτική δραστηριότητα με παιδιά της Δομής Φιλοξενίας του Ελαιώνα

Αναπλ. Καθηγήτρια, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία

ΕΥΓΕΝΙΑ ΑΡΒΑΝΙΤΗ, Διαπολιτισμικός Σχεδιασμός και Επαγγελματική Μάθηση Εκπαιδευτικών

Επίκουρη Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία

ΕΥΑ ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΥ, Δράσεις εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης σε θέματα προσφύγων από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες

Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες

ΕΛΕΝΗ ΑΧΛΙΟΠΤΑ-ΚΟΥΝΗ, «Ο ερχομός των προσφύγων στις Οινούσσες»

Ναυτικό Μουσείο Οινουσσών

ΚΑΘ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΟΥΡΟΣ, Εκπαιδευτικές δράσεις για πρόσφυγες στο Μουσείο

Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου

ΕΙΡΗΝΗ ΚΟΜΝΗΝΟΥ, «Δημιουργική Ευρώπη 2014-2020»: χρηματοδότηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για πρόσφυγες

Υπουργείο Πολιτισμού & Αθλητισμού, Διεύθυνση Διεθνών Σχέσεων & Ευρωπαϊκής Ένωσης, Τμήμα Ε.Ε. – «Δημιουργική Ευρώπη»

ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ / ΚΑΦΕΣ: 11:30 - 12:00

**ΣΟΦΙΑ ΑΗΔΟΝΗ, ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΕΡΑΜΙΔΑΣ, ΜΑΡΙΑ-ΞΕΝΗ ΓΑΡΕΖΟΥ,
ΣΤΕΦΗ ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ, «Διωγμοί»: 45 φορείς πολιτισμού συνεργάζονται
σε μία δράση**

Υπουργείο Πολιτισμού & Αθλητισμού, Διεύθυνση Μουσείων

**ΜΑΡΙΑ ΚΟΚΟΡΟΤΣΚΟΥ, «Χτίζοντας Γέφυρες»: Εκπαιδευτικές δράσεις του
Μουσείου με θέμα τους πρόσφυγες και για τους πρόσφυγες**

Μουσείο Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης

**ΕΛΕΝΗ ΜΕΛΙΔΗ, ΙΩΑΝΝΑ ΒΛΑΧΟΥ, ΕΥΓΕΝΙΑ ΔΑΦΝΗ, ΝΙΚΗ ΔΑΦΝΗ,
ΧΡΥΣΑ ΚΟΥΛΟΥΡΑΚΗ, ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΠΟΛΥΖΩΗ, Τα εκπαιδευτικά προγράμματα
και οι δράσεις του Μουσείου για την ενδυνάμωση του αισθήματος της
ανεκτικότητας**

Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης & Ελληνικών Λαϊκών Μουσικών Οργάνων –
Συλλογή Φοίβου Ανωγειανάκη

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΗΣ, Το Μουσείο της Πόλης του Βόλου για τους πρόσφυγες

Μουσείο της Πόλης του Βόλου

**ΜΑΡΙΑ ΜΕΞΙΑ, ΜΑΡΙΑ ΠΕΤΡΑΚΑΚΗ, Η συμβολή του Ιστορικού-Λαογραφικού
Μουσείου Κορίνθου στη φιλοξενία των προσφύγων από τη Συρία**

Ιστορικό-Λαογραφικό Μουσείο Κορίνθου

**ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΜΕΝΟΥ, ΓΛΥΚΕΡΙΑ ΠΛΙΑΜΠΑ-ΦΟΥΝΤΑ, «Το μεγάλο ταξίδι μας.
Χθες από πού ήρθα;... Τώρα πού βρίσκομαι;... Αύριο πού θέλω να πάω;!!!!»**

Παιδικό Μουσείο Θεσσαλονίκης

ΖΗΣΗΣ ΣΚΑΜΠΑΛΗΣ, ΕΛΕΝΗ ΜΠΙΝΤΣΗ, «Εσύ τι θα έπαιρνες μαζί σου;

Ξεριζωμός/Borders»

Λαογραφικό & Εθνολογικό Μουσείο Μακεδονίας-Θράκης

ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ / ΕΛΑΦΡΥ ΓΕΥΜΑ: 13:30 - 14:00

Β΄ ΜΕΡΟΣ: 14:00 - 17:30

Νέα Εκπαιδευτικά Προγράμματα Μουσείων Νεώτερου Πολιτισμού
ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ: Γιάννης Δρίνης

ΑΜΑΛΙΑ Ν. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ, «Να θυμάσαι τα παιδιά». Τα παιδιά στη δίνη του πολέμου

Μουσείο Θυμάτων Ναζισμού Διστόμου

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΜΠΕΝΤΑΝΑ, Νέες εκπαιδευτικές δράσεις ανάδειξης της φυσικής κληρονομιάς στο Θαλάσσιο Πάρκο Απολιθωμένου Δάσους Νησιώπης
Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου

ΦΩΡΑ ΣΠΥΡΟΥ, «Δρόμοι επιβίωσης»

Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία

ΜΑΤΡΩΝΗ ΚΤΙΣΤΟΥ, ΣΤΑΜΑΤΙΑ ΛΑΔΙΚΟΥ, «Μικροί θησαυροί... στην αναζήτηση ναυτικών θησαυρών»

Πνευματικό Ίδρυμα Σάμου «Νικόλαος Δημητρίου»

ΑΡΕΤΗ ΚΟΝΔΥΛΙΔΟΥ, ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΒΑΛΑΒΑΝΙΔΟΥ, Υπηρεσία Νεώτερων Μνημείων & Τεχνικών Έργων Κεντρικής Μακεδονίας
«1917: Η πυρκαγιά που άλλαξε το πρόσωπο της πόλης»

Υπουργείο Πολιτισμού & Αθλητισμού

ΚΑΣΣΙΑΝΗ ΠΛΑΤΗ, Παρουσίαση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του Ιδρύματος

Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα «Β. Παπαντωνίου»

ΦΩΤΕΙΝΗ ΚΑΤΣΑΟΥΝΗ, «Γνωρίζω την κεραμική παράδοση της χώρας» – Κινητό εκπαιδευτικό υλικό

Κέντρο Μελέτης Νεώτερης Κεραμικής – Ίδρυμα οικ. Γ. Ψαροπούλου

ΜΑΡΙΑ ΖΑΜΕΝΟΠΟΥΛΟΥ, “What is Home?” – Αποτυπώσεις της ιδιαίτερης προσωπικής ταυτότητας

Μουσείο Μπενάκη

ΜΑΙΡΗ ΜΠΑΡΙΤΑΚΗ, «Μάθε, παιδί μου, γράμματα»: ένα πρόγραμμα του Μουσείου για την παλιά σχολική ζωή

Μουσείο Παραδοσιακής Ζωής Κρήτης «Λυχνοστάτης»

ΕΛΕΝΑ ΜΠΑΖΙΝΗ, Πιλοτική εκπαιδευτική δράση για μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε συνεργασία με το Φετιβάλ Εθνογραφικού κινηματογράφου της Αθήνας

Υπουργείο Πολιτισμού & Αθλητισμού, Διεύθυνση Νεώτερου Πολιτιστικού

Αποθέματος & Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

/ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο πλαίσιο των Ενημερωτικών Συναντήσεων με θέμα **«Εκπαίδευση και Νεοελληνική Πολιτιστική Κληρονομιά»**, που οργανώνει η Δ/ση Νεώτερου Πολιτιστικού Αποθέματος και Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς από το 1997, πραγματοποιήθηκε στις 16 Δεκεμβρίου 2016 στο **αμφιθέατρο της ΔΕΑΜΤΠΠΑ**, η 18η ετήσια Συνάντηση με θέμα **«Εκπαιδευτικά Προγράμματα για τους Πρόσφυγες / Εκπαιδευτικά Προγράμματα με τους Πρόσφυγες»**.

Τις εργασίες της Συνάντησης χαιρέτισε η **κα Έλενα Κόρκα**, Γενική Διευθύντρια Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς, δηλώνοντας την ικανοποίησή της για την πορεία των Συναντήσεων. «Η πρωτοβουλία αυτή, που έχει εξελιχθεί πλέον σε θεσμό, δίνει μια θαυμάσια ευκαιρία σε όλους όσους δραστηριοποιούμαστε στον τομέα του πολιτισμού και δη στον μαγικό κόσμο των μουσείων, να ανταλλάξουμε απόψεις, να ενημερώσουμε και να ενημερωθούμε κυρίως για τα εκπαιδευτικά προγράμματα που έχουν υλοποιηθεί. Η σημερινή ημερίδα ωστόσο φέρει ένα ειδικό βάρος για δυο λόγους: Πρώτον, γιατί το θέμα της, το οποίο εστιάζει στα εκπαιδευτικά προγράμματα που έχουν υλοποιηθεί είτε για τους πρόσφυγες είτε με τους πρόσφυγες, προτάσσει την εκπλήρωση ενός σημαντικού στόχου του σύγχρονου μουσείου, ανεξαρτήτως του είδους των συλλογών τους, τον στόχο

της συμπόρευσης με το σύγχρονο κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον, στο οποίο ανήκει και αναπτύσσει την πολυσχιδή δραστηριότητά του. Παράλληλα, αναδεικνύει τα άμεσα αντανακλαστικά των μουσείων στη χώρα μας, τα οποία με τις δράσεις που θα παρουσιαστούν σήμερα, αποδεικνύουν ότι όχι μόνο δεν παρακολουθούν απλώς μεγάλα ευρωπαϊκά μουσεία στον τομέα αυτό, αλλά ότι πρωτοπορούν υλοποιώντας καινοτόμες δράσεις σε ένα δύσκολο πεδίο.

Δεύτερον, γιατί πραγματοποιείται λίγες μέρες μετά την πανηγυρική εγγραφή του εθιμικού δρώμενου των Μωμόερων στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας της UNESCO. Πρόκειται για ένα λαϊκό δρώμενο που τελείται σε 8 χωριά της ευρύτερης περιοχής της Κοζάνης αλλά και αλλού, από απογόνους πρώτης και δεύτερης γενιάς Ποιντίων προσφύγων του 1923. Η συγκεκριμένη εγγραφή υπογραμμίζει τη σημασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς για τη διατήρηση της συλλογικής ταυτότητας και μνήμης των πληθυσμών που έχουν υποστεί ή υφίστανται οποιαδήποτε μορφής βία: τους πρόσφυγες, τους εκτοπισμένους, τους μετανάστες κ.ά.

Εξαιρετικά σημαντικό και το δεύτερο μέρος της ημερίδας, στο οποίο θα έχουμε την ευκαιρία να παρακολουθήσουμε εκπαιδευτικά προγράμματα σε μουσεία από όλη την Ελλάδα, διαφόρων θεματικών κατηγοριών, τα οποία μας φέρνουν σ' επαφή με τον πλούτο της πολιτιστικής κληρονομιάς, υλικής και άυλης, καθώς και με τον ευφάνταστο και δημιουργικό τρόπο που αυτή μεταλαμβάνεται στις νεότερες γενιές».

Στη συνέχεια, η Πρόεδρος του Ελληνικού Τμήματος του ICOM **Κα Αλεξάνδρα Μπούνια** απύθυνε χαιρετισμό, λέγοντας ότι «η προσφυγική κρίση που τα τελευταία χρόνια έχει γίνει ιδιαιτέρως αισθητή σε όλη την Ευρώπη, αλλά και στη χώρα μας, ενεργοποίησε ποικίλους μηχανισμούς αλληλεγγύης, υποστήριξης και προσφοράς. Παρότι προτεραιότητα δόθηκε, όπως ήταν φυσικό, σε θέματα παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας, προστασίας και υλικής υποστήριξης, ο πολιτισμός γρήγορα βρήκε τη θέση του ως ένας παράγοντας που συμβάλλει, και μπορεί να συμβάλει, πολλαπλώς στην υποστήριξη των ευπαθών ιδιαιτέρως ομάδων ανθρώπων που βρίσκονται στη δύσκολη θέση του πρόσφυγα. Όπως αναγνωρίζει η αναφορά του οργανισμού Eurocities για το 2016, ο πολιτισμός έχει αποδεδειγμένη ανθρωπιστική αξία για τους πρόσφυγες, μπορεί να συμβάλει αρχικά στην αντιμετώπιση του τραύματος και στη συνέχεια στην κοινωνική ένταξη, στην ενίσχυση της αυτοπεποίθησης, στην ενδυνάμωση και ενίσχυση δεξιοτήτων ή και συναισθημάτων. Από την άλλη πλευρά, μέσω του πολιτισμού, οι κοινότητες υποδοχής μπορούν να αποκτήσουν μια καλύτερη αίσθηση για την πραγματικότητα των προσφύγων και να αναπτύξουν ενσυναίσθηση, ενώ πολιτιστικές δράσεις κάθε μορφής μπορούν να βελτιώσουν την αλληλοκατανόηση και να συμβάλουν στη δημιουργία μιας πιο ισορροπημένης δημόσιας εικόνας για τα θέματα του προσφυγικού στον δημόσιο χώρο.

Τα ελληνικά μουσεία πολύ γρήγορα ανέλαβαν ενεργά να δράσουν ώστε όλα τα παραπάνω να διευκολυνθούν και στη χώρα μας. Άρχισαν να αξιοποιούν την πολύχρονη εμπειρία τους στη διοργά-

νώση εκπαιδευτικών και άλλων δράσεων, αφενός για να προσεγγίσουν τις κοινότητες των προσφύγων και να προσφέρουν λίγες ώρες μακριά από τα κέντρα μεταναστών, μια εικόνα για τον ελληνικό και τον ευρωπαϊκό πολιτισμό, τη δυνατότητα της θεραπευτικής (κυριολεκτικά και μεταφορικά) αξιοποίησης της τέχνης. Ξεκίνησαν να προσφέρουν πλήθος δραστηριοτήτων, σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες και άλλες μη κυβερνητικές οργανώσεις ή κρατικούς φορείς. Παράλληλα, όμως, συνέβαλαν ουσιαστικά στην ευαισθητοποίηση για τα προσφυγικά θέματα, οργανώνοντας εκθέσεις και φέρνοντας στο προσκήνιο τις τρομακτικές δυσκολίες, τις τραγικές εμπειρίες και την ανθρώπινη διάσταση πίσω από τους αριθμούς και τις στατιστικές των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

Στο πλαίσιο αυτό, η ημερίδα για τις εκπαιδευτικές δράσεις των ελληνικών μουσείων εστίασε αυτή τη χρονιά στην παρουσίαση αυτών των πρωτοβουλιών, με στόχο να τις προβάλει, να τις τιμήσει και να συζητήσει τον ρόλο των μουσείων ως φορέων κοινωνικής ένταξης, προώθησης ανθρωπιστικών θεμάτων και επικέντρωσης στον άνθρωπο. Πρόκειται για ενέργειες που τιμούν τα ελληνικά μουσεία και δείχνουν το εύρος των δυνατοτήτων τους, τις γνώσεις και την ευαισθησία του προσωπικού τους, αλλά και τη δυνατότητά τους να αποτελέσουν σημεία αναφοράς σε θέματα με σημαντική κοινωνική και πολιτική εμβέλεια».

Τις εργασίες της Συνάντησης άνοιξε η **κα Σταυρούλα-Βίλλυ Φωτοπούλου**, Προϊσταμένη της Δ/νσης Νεώτερου Πολιτιστικού Αποθέματος και Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, τοποθετώντας το

θέμα της συζήτησης και την προοπτική της Υπηρεσίας. «Η Διεύθυνση Νεώτερου Πολιτιστικού Αποθέματος και Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, η οποία είναι αρμόδια για την εφαρμογή της Σύμβασης για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (Unesco, 2003) στην Ελλάδα, ενδιαφέρεται για την ανάδειξη διαφόρων πτυχών που αφορούν την ταυτότητα των ελληνικών προσφυγικών πληθυσμών ως άυλη πολιτιστική κληρονομιά. Στο πλαίσιο αυτό η Υπηρεσία μας πρότεινε, προετοίμασε και τελικά υπέβαλε προς εγγραφή στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας το εθιμικό δρώμενο των Μωμόερων, όπως τελείται σε οκτώ χωριά της ευρύτερης περιοχής της Κοζάνης (Τετράλοφος, Άγιος Δημήτριος, Αλωνάκια, Σκήτη, Πρωτοχώρι, Κομνηνά, Ασβεστόπετρα, Καρουχώρι), τα οποία κατοικούνται κατά κύριο λόγο από Ποντίους, απογόνους της πρώτης γενιάς προσφύγων, προερχόμενων από την περιοχή της ορεινής Τραπεζούντας (Ματσούκα) και οι οποίοι εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα το 1923. Τον Μάρτιο του 2016, επίσης, μετά από μακροχρόνια προετοιμασία κατατέθηκε προς εγγραφή στον ίδιο κατάλογο της UNESCO ο φάκελος του Ρεμπέτικου, μιας από τις πιο χαρακτηριστικές πολιτισμικές εκφράσεις του αστικού λαϊκού πολιτισμού, που πολλές φορές εκφράζει τους ίδιους καημούς της προσφυγιάς και της ξενιτιάς. Τέλος, η χώρα μας ως κράτος μέλος της Σύμβασης για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (UNESCO, 2003) πρωταγωνιστεί στην ανάγκη της ανάδειξης της σημασίας που έχει η άυλη πολιτιστική κληρονομιά για τους πληθυσμούς του πλανήτη που αποτελούν θύματα βίαιων πολιτικών που οδηγούν στον εκτοπισμό ή αποσκοπούν στη φυσική ή

πολιτισμική εξάλειψη εθνοτικών, θρησκευτικών ή άλλων ομάδων πληθυσμού. Προκειμένου να αναγνωριστεί αυτή η σημασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς για πληθυσμούς που υφίστανται κάθε είδους βία σε περιόδους συγκρούσεων και πολεμικών συρράξεων, με πρωτοβουλία της Ελλάδας έχει ξεκινήσει ευρύτατος διάλογος μεταξύ των κρατών-μελών της Σύμβασης. Η Απόφαση 15 της Διακυβερνητικής Επιτροπής («Intangible Cultural Heritage in Emergencies») αναγνωρίζει, στο προοίμιό της, την πρωτοβουλία της Ελλάδας στο άνοιγμα της συζήτησης για τον κρίσιμο ρόλο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς αναφορικά με τη διατήρηση της συνοχής κοινοτήτων που αντιμετωπίζουν κρίσεις και έκτακτες καταστάσεις (τα κείμενα της 11ης Διακυβερνητικής είναι διαθέσιμα όλα στο <http://www.unesco.org/culture/ich/en/11com>).

Η θεματική της φετινής Συνάντησης εστιάζει στην ευαισθητοποίηση των φορέων και των μουσείων όσον αφορά το σχεδιασμό και την εκτέλεση εκπαιδευτικών προγραμμάτων που είτε πραγματεύονται το θέμα των προσφύγων με σκοπό την ευαισθητοποίηση του ευρύτερου κοινού, είτε απευθύνονται σε πρόσφυγες και εκτελούνται με την ενεργητική τους συμμετοχή. Για το λόγο αυτό επιλέχθηκε ο διπλός τίτλος «για/με» τους πρόσφυγες. Σε μια εποχή έξαρσης του προσφυγικού ζητήματος, όχι μόνο σε εθνικό αλλά και σε διεθνές επίπεδο, είναι ανάγκη να αναδειχθούν και να συζητηθούν οι δράσεις των μουσείων που αποβλέπουν στην προώθηση της ιδέας της ανεκτικότητας και συμβάλλουν στην προσπάθεια υποδοχής και ένταξης των προσφύγων. Δράσεις που αποσκοπούν στην ευαισθητοποίηση του γενικού κοινού αναφορικά με τους μετανάστες και τους πρόσφυγες έχουν γίνει αρκετές, από

την περασμένη δεκαετία κιόλας. Εκπαιδευτικά Προγράμματα με κεντρικό άξονα την αξία του διαπολιτισμικού διαλόγου έχουν σχεδιαστεί και εκτελεσθεί σε πολλά μουσεία, με ποικίλες αφορμές. Η σημερινή συγκυρία πιστεύουμε ότι απαιτεί να ξαναδούμε και τις παλιές και τις νέες προσπάθειες σε αυτό το πεδίο. Πρωτίστως, όμως, απαιτεί να συζητήσουμε (και να αποτιμήσουμε) την εμπειρία τους και την οπτική γωνία που κάθε μια προσεγγίζει το θέμα. Μας έχει ιδιαίτερα απασχολήσει ο τρόπος με τον οποίο μιλάμε για τους πρόσφυγες στα Μουσεία. Θα θέλαμε να δούμε πώς (και αν) η δική τους φωνή βρίσκει τον τρόπο να ακουστεί μέσα από τους δικούς μας θεσμούς της πολιτιστικής κληρονομιάς. Οι πρόσφυγες φέρνουν μαζί τους και την ξεχωριστή πολιτιστική τους ταυτότητα, την ιδιαίτερη άυλη πολιτιστική τους κληρονομιά. Θα θέλαμε να δούμε πώς μιλούν οι ίδιοι γι' αυτήν, με αφορμή τις συλλογές και τις λειτουργίες ενός Μουσείου του νεώτερου πολιτισμού, με ποιον τρόπο δηλαδή ένα Μουσείο μπορεί να γίνει ζωντανό σημείο διεπαφής και ανοικτού διαπολιτισμικού διαλόγου».

Α΄ ΜΕΡΟΣ

«ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ
ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ / ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ»

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ:

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ-ΒΙΛΛΥ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ:
*Δ/ντρια Νεώτερου Πολιτιστικού
Αποθέματος και Άυλης Πολιτιστικής
Κληρονομιάς*

ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΡΙΝΗΣ:
*Προϊστάμενος Τμήματος
Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς
και Διαπολιτισμικών Θεμάτων*

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΑΝΔΡΟΥΣΟΥ:

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία

«ΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ ΤΑΞΙΔΕΥΟΥΝ ΜΕ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ»: ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΑΠΟ ΜΙΑ ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ ΤΗΣ ΔΟΜΗΣ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΑΙΩΝΑ

Η παρέμβαση που παρουσιάστηκε στην ημερίδα αποτελεί μια δράση αλληλεγγύης με την μορφή παιδαγωγικής παρέμβασης που υλοποιεί το Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών στην ανοιχτή δομή φιλοξενίας προσφύγων του Ελαιώνα από τον Νοέμβριο του 2015 μέχρι και τον Ιούνιο του 2017.

Η δράση ξεκίνησε στο τέλος Οκτωβρίου του 2015 και συνεχίστηκε ανελλιπώς μέχρι τον Ιούλιο του 2016. 25 φοιτητές και φοιτήτριες αποτέλεσαν την πρώτη ομάδα παρέμβασης. Το ηλικιακό εύρος των παιδιών που συμμετείχαν σε όλες τις φάσεις στις δραστηριότητες είναι αρκετά μεγάλο: μέσα στον Ελαιώνα συμμετείχαν από 30 έως 50 παιδιά κάθε φορά, ηλικίας από 3 ετών μέχρι και 15. Εκτός Ελαιώνα, τα παιδιά που συμμετείχαν ήταν από 6 έως 15 ετών.

Η εκπαιδευτική αυτή παρέμβαση εξελίχτηκε σε τρεις φάσεις:

- **στην πρώτη φάση** (Νοέμβριος 2015 – Ιανουάριος 2016) ο προσφυγικός πληθυσμός που φιλοξενούνταν ανανεωνόταν κάθε περρίπου τρεις βδομάδες. Υπήρχε διαρκής κινητικότητα των παιδιών και των οικογενειών τους όσο τα σύνορα ήταν ανοιχτά, και αυτό

είχε ως αποτέλεσμα το πόσα και ποια παιδιά θα συμμετείχαν κάθε φορά να είναι κάτι εντελώς άγνωστο και ρευστό. Στη πρώτη αυτή φάση οι στόχοι της παρέμβασης ήταν η αποφόρτιση των παιδιών και δημιουργική απασχόλησή τους για όσο διάστημα παρέμεναν στην Ελλάδα.

- **στη δεύτερη φάση:** Από τον Ιανουάριο του 2016 μέχρι και τον Ιούνιο του 2016 το πλαίσιο αλλάζει ριζικά: εκτός από την ραγδαία αύξηση πληθυσμού (από 800 άτομα ο Ελαιώνας φτάνει να φιλοξενεί 2.300), η δυναμική στο συγκεκριμένο χώρο παίρνει μια άλλη μορφή. Το πλαίσιο παραμένει ρευστό (λόγω του ότι τα παιδιά δεν παρίστανται σταθερά) αλλά η μονιμότητα παραμονής διαφοροποιεί τους στόχους της παρέμβασης και απαιτεί συνεχή ανασχεδιασμό και παιδαγωγική ευελιξία.
- **στην τρίτη φάση** τον Ιούλιο του 2016: δοκιμάστηκε για πρώτη φορά η έξοδος μιας ομάδας 35 παιδιών από τον Ελαιώνα στο πλαίσιο της δράσης των Ανοιχτών Σχολείων του Δήμου Αθηναίων, τα οποία μεταφέρονταν με την συνοδεία των φοιτητών/τριών στο 132ο σχολείο της Αθήνας. Εκεί συναντούσαν παιδιά του σχολείου και όλοι μαζί παρακολούθησαν εκπαιδευτικά προγράμματα που οργανώθηκαν από Μουσεία της Αθήνας (Βυζαντινό, Μουσείο Μπενάκη, Μουσείο Κεραμικής, Μουσείο Λαϊκής Τέχνης). Η συγκεκριμένη δράση στόχευε στην έξοδο από τον καταυλισμό και την προετοιμασία των παιδιών των προσφύγων για τα σχολεία μέσω της συνάντησης με άλλα παιδιά. Παράλληλα λειτούργησε ως γέφυρα με την τοπική κοινωνία και την χώρα που ζουν μιας και μέσα από τις εμψυχωτικές δραστηριότητες των μουσείων παρουσιάστηκαν στοιχεία πολιτισμικά της Ελλάδας. Το εγχείρημα ήταν

τολμηρό και απαιτητικό. Ωστόσο η συνέργεια ανάμεσα στο Πανεπιστήμιο, τους/τις μελλοντικούς εκπαιδευτικούς και τους/τις εμπυχωτές των εκπαιδευτικών προγραμμάτων των μουσείων δημιούργησε ένα πολύ γόνιμο χώρο ανταλλαγής και αλληλεπίδρασης και πολλά υποσχόμενο για το μέλλον.

ΕΥΓΕΝΙΑ ΑΡΒΑΝΙΤΗ:

Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα
Επιστημών της Εκπαίδευσης
και της Αγωγής στην Προσχολική
Ηλικία

«ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ»

Βασικός στόχος μιας διαπολιτισμικά προσανατολισμένης εκπαίδευσης είναι η ανάδειξη της πλουραλιστικής ιδιότητας του πολίτη. Βασική επίσης στόχευση είναι μια εκπαίδευση που μετασχηματίζει τον μελλοντικό πολίτη και εργαζόμενο σε μια πορεία διαρκούς μάθησης όπου το άτομο είναι δρών πρόσωπο στη δική του ιστορία. Το σύγχρονο άτομο βρίσκεται μπροστά στο δίλημμα της αμοιβαίας αναγνώρισης της διαφορετικότητας και συνύπαρξης με τον διαφορετικό άλλο ή της επιστροφής σε παρωχημένες μορφές ενός εσωστρεφούς και επιθετικού εθνοκεντρισμού. Τα σημεία των καιρών όπως οι κοινωνικές συγκρούσεις και η ριζοσπαστικοποίηση, η τάση για «επιστροφή στις ρίζες μας και στις παραδόσεις μας», το κλείσιμο των συνόρων και η επιδίωξη της «εθνικής καθαρότητας», θέτουν σημαντικές προκλήσεις για την εκπαίδευση.

Στο πλαίσιο αυτό, η εκπαίδευση των προσφύγων θα πρέπει να στοχεύει στο μετασχηματισμό του πρόσφυγα σε πολίτη του κόσμου. Κάτι τέτοιο μπορεί να γίνει μέσα από μια διαπολιτισμική παιδαγωγική που θα ανταποκρίνεται και θα απαντά στο θέμα της αποτελεσματικής και ποιοτικής μάθησης για όλους τους μαθητές. Η ενταγμένη στο τυπικό σύστημα εκπαίδευση των προσφύγων δεν θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από αντισταθμιστική/προνοιακή πολιτική στόχευση. Στηρίζεται σε μια συμπεριληπτική προσέγγιση δίνοντας έμφαση στην

ποιοτική μάθηση και στις υψηλές επιδόσεις όλων, αξιοποιώντας το πολιτισμικό τους κεφάλαιο ως πολύτιμη πηγή μάθησης.

Ωστόσο η αποτελεσματική μάθηση στηρίζεται στον διαπολιτισμικό σχεδιασμό που έχει νόημα και σημασία για τα μέλη της σχολικής κοινότητας, προσφέρει κλιμακωτής δυσκολίας ευκαιρίες μάθησης, στοχεύει σε υψηλές επιδόσεις για όλους ανεξαιρέτως τους μαθητές, συνδέει τη μάθηση με το διαπολιτισμικό κεφάλαιο / οικογενειακό υπόβαθρο των μαθητών, καλλιεργεί την διαπολιτισμική/κριτική ικανότητα και κοινωνικοπολιτική και πολιτισμική συνείδηση και στηρίζεται στον αναστοχαστικό διάλογο με αμοιβαιότητα και βαθιά κατανόηση των διαφορών (υλικών, σωματικών, συμβολικών).

Τέλος ο διαπολιτισμικός σχεδιασμός έχει τρεις βασικές διαστάσεις: α) τη θεσμική που αφορά τη σχολική μονάδα (τις πολιτικές συμπεριληψης, τις οργανωσιακές αξίες, τη διαμεσολάβηση με το οικογενειακό πολιτισμικό περιβάλλον). β) Τη Διδακτική που περιλαμβάνει τη συνεργατική διδασκαλία, τη διαρκή ανατροφοδότηση και την πολιτισμική διαβάθμιση –scaffolding. Και γ) την Ατομική διάσταση που αναφέρεται στην απόκτηση ολοκληρωμένης διαπολιτισμικής ικανότητας.

Ο διαπολιτισμικός σχεδιασμός επιτελείται από τους εκπαιδευτικούς οι οποίοι διαθέτουν ορισμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά, όπως η ικανότητα να λειτουργούν ως φορείς κοινωνικής αλλαγής και αναστοχάζομενοι επαγγελματίες διαθέτοντας υψηλό επίπεδο διαπολιτισμικής ικανότητας και ικανότητα πολιτισμικής ανταπόκρισης (την ανώτερη μορφή διαπολιτισμικής ικανότητας η οποία διαπιστώνεται στη διδακτική πράξη).

Η επίτευξη της διαπολιτισμικής ικανότητας των εκπαιδευτικών περνά μέσα από διαφοροποιημένες πρακτικές αρχικής και δια βίου

εκπαίδευσης. Συνεργατικές πρακτικές μάθησης περιλαμβάνουν ανα-στοχαστική πρακτική σε κοινότητες ομότιμης μάθησης, έρευνα δρά-σης και ενδοσχολική επιμόρφωση καθώς και διδακτικό σχεδιασμό με την αξιοποίηση ψηφιακών περιβαλλόντων μάθησης. Χρήσιμα ερ-γαλεία για την ενδυνάμωση και την επιμόρφωση των εκπαιδευτι-κών, όπως χρησιμοποιούνται στα μαθήματα διαπολιτισμικής εκπαί-δευσης του Πανεπιστημίου Πατρών, είναι: οι επαγγελματικές ιστορί-ες ζωής, η διαμεσολάβηση στα σχολεία, ο διαπολιτισμικός διάλογος και οι πρακτικές σύνδεσης με την οικογένεια και το πολιτισμικό γνω-σιακό υπόβαθρο.

ΕΥΑ ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΥ:

Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ
για τους Πρόσφυγες

«ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ
ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΕ ΘΕ-
ΜΑΤΑ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΤΟΥ ΟΗΕ
ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ»

Στην παρουσίασή της η Εύα Σαββοπούλου, μέλος του Τομέα Επικοινωνίας και Ενημέρωσης του Οργανισμού, επικεντρώθηκε στις προσπάθειες της Υ.Α. για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, και ιδιαίτερα της νέας γενιάς, σε θέματα προσφύγων.

Αναφορά έγινε αρχικά στον πληθυσμό των αναγκαστικά εκτοπισμένων σε όλο τον κόσμο, που ξεπέρασαν το 2015 τα 65 εκατομμύρια και στις αισθητά μειωμένες αφίξεις μέσω θαλάσσης στην Ελλάδα μετά το πρώτο τρίμηνο του 2016. Η πλειοψηφία των ανθρώπων που φτάνουν στην Ελλάδα εξακολουθεί να προέρχεται από χώρες με συρράξεις και παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων όπως η Συρία, το Ιράκ και το Αφγανιστάν. Η δράση της Υ.Α. σε όλο τον κόσμο στοχεύει στο να καλύψει άμεσες ανάγκες των προσφύγων, να διασφαλίσει την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους και να βοηθήσει σε μόνιμες λύσεις, ώστε να μπορούν να ξαναρχίσουν τη ζωή τους. Μια από αυτές τις προοπτικές είναι και η ένταξη των προσφύγων στην κοινωνία υποδοχής τους και η αρμονική συνύπαρξή τους με αυτή για όσο διάστημα παραμένουν εκεί.

Προς αυτή την κατεύθυνση, η Υ.Α. στην Ελλάδα έχει αναπτύξει εδώ και χρόνια μια σειρά δράσεων και εκπαιδευτικών προγραμμάτων με στόχο την καλλιέργεια ενός κλίματος αποδοχής και σεβασμού της διαφορετικότητας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Σε αυτές τις δρά-

σεις συμπεριλαμβάνεται η διοργάνωση από το 1994 ενός Πανελληνίου Μαθητικού Διαγωνισμού με θέμα τους Πρόσφυγες, η παραγωγή και δωρεάν διάθεση σε εκπαιδευτικούς χρήσιμου υλικού για χρήση στην τάξη (εγχειρίδια, ενημερωτικά φυλλάδια, video, αφίσες κ.ά.) και η διοργάνωση στοχευμένων προγραμμάτων. Από το 2015 η Υ.Α. υλοποιεί σε συνεργασία με το Πανελλήνιο Δίκτυο για το θέατρο στην Εκπαίδευση το πρόγραμμα «Κι αν ήσουν εσύ;» με κύριους άξονες τη διοργάνωση επιμορφωτικών βιωματικών σεμιναρίων για εκπαιδευτικούς και την ενεργοποίηση και συμμετοχικότητα των μαθητών μέσα από παρεμβάσεις σε σχολεία και τη δημιουργία σχολικών δικτύων. Επίσης, περιλαμβάνει τη δράση «Μαζί», που απευθύνεται σε παιδιά, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών προσφύγων, μέσα από πολιτιστικά εργαστήρια και εκδηλώσεις.

«Μ' ΕΝΑ ΚΑΡΑΒΙ ΠΟΥ ΤΟ ΕΛΕΓΑΝ ΕΛΠΙΔΑ»

Η εγγύτητα του νησιού των Οινουσσών στις μικρασιατικές ακτές υπήρξε πάντα καθοριστικός παράγοντας της ιστορικής τους εξέλιξης, καθώς μόλις τέσσερα μίλια ανατολικά βρίσκεται η χερσόνησος της Ερυθραίας. Οι Οινούσσεσ ήταν πάντα ο ενδιάμεσος σταθμός ανάμεσα στη Μικρά Ασία και τη Χίο.

Με αφορμή τις χιλιάδες των Σύρων προσφύγων που βρήκαν προσωρινό καταφύγιο στο νησί των Οινουσσών κατά τη διετία 2014-2016 σχεδιάστηκε από τη Διευθύντρια του Μουσείου κα Ελένη Αχλιοπτα-Κουνή ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα που απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας 12 έως 18 ετών. Το πρόγραμμα ξεκινάει από τους σύγχρονους πρόσφυγες και πηγαίνοντας στο παρελθόν παρουσιάζει την εγκατάσταση των Μικρασιατών προσφύγων στο νησί με τον πρώτο διωγμό και κυρίως το 1922.

Σκοπός του προγράμματος είναι να παρουσιαστούν οι αναλογίες των γεγονότων και να εντοπιστούν οι αντιδράσεις των λαών είτε διώκονται είτε δέχονται κύματα προσφύγων. Έννοιες, όπως ανεκτικότητα, ξενοφοβία, ρατσισμός επισημαίνονται με αναφορά στο χθες και στο σήμερα. Η προβολή φωτογραφικού και αρχειακού υλικού, οι αφηγήσεις και οι μαρτυρίες απογόνων Μικρασιατών προσφύγων, καθώς και οι δημιουργία κολάζ με φωτογραφίες παλιές ή καινούριες ολοκληρώνουν την εκπαιδευτική διαδικασία.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΟΥΡΟΣ:

Μουσείο Φυσικής Ιστορίας
Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου

«ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ
ΓΙΑ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΣΤΟ ΜΟΥ-
ΣΕΙΟ»

Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου θέλοντας να συμβάλλει στις προσπάθειες των φορέων της Λέσβου για ανακούφιση των προσφύγων και κυρίως των παιδιών και των νέων που βρίσκονται στη Λέσβο, οργάνωσε και υλοποιεί εκπαιδευτικές δράσεις ενημέρωσης.

Οι δράσεις ενημέρωσης για πρόσφυγες πραγματοποιούνται στις εγκαταστάσεις του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου και το υπαίθριο Πάρκο Απολιθωμένου Δάσους Σιγρίου. Απευθύνονται σε ασυνόδευτους ανηλίκους, σε οικογένειες προσφύγων και ενηλίκους που φιλοξενούνται σε δομές της Λέσβου και οργανώνονται σε συνεργασία με διεθνείς και Ελληνικές μη κερδοσκοπικές, μη κυβερνητικές οργανώσεις που υλοποιούν προγράμματα ανθρωπιστικής δράσης στη Λέσβο.

Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου βρίσκεται στο Σίγρι της δυτικής Λέσβου, στο κέντρο της προστατευόμενης περιοχής του Απολιθωμένου Δάσους, ενός από τα ωραιότερα και σπανιότερα σε παγκόσμια κλίμακα μνημεία της γεωλογικής μας κληρονομιάς, το οποίο έχει ανακηρυχθεί από την Ελληνική Πολιτεία «Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης». Ιδρύθηκε το 1994 με σκοπό τη μελέτη, έρευνα, ανάδειξη και προστασία του Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου και εποπτεύεται από το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού. Η επίσκεψη στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους

Λέσβου αποτελεί μια ανεπανάληπτη εμπειρία. Εντυπωσιάζει η πληθώρα των απολιθωμένων κορμών, οι οποίοι συγκροτούν ένα απολιθωμένο δασικό οικοσύστημα που δεν εμφανίζεται σε καμία άλλη περιοχή του πλανήτη μας.

Δίπλα στο Μουσείο βρίσκεται το Πάρκο Σιγρίου, όπου συναντώνται εντυπωσιακοί ριζικοί κόμβοι και ιστάμενοι απολιθωμένοι κορμοί, με άριστη διατήρηση των χαρακτηριστικών τους. Πρόκειται για ένα εξαιρετικής σημασίας γεώτοπο λόγω της σπανιότητας και της μεγάλης επιστημονικής αξίας των φυτικών απολιθωμάτων, τα οποία παρέχουν πληροφορίες τόσο για τα ηφαιστειακά πετρώματα όσο και την γεωλογική εξέλιξη της περιοχής.

Το πρόγραμμα ενημέρωσης προσφύγων περιλαμβάνει ειδική προβολή, όπου μέσα από οπτικοακουστικό υλικό με αναπαραστάσεις και πλούσιο φωτογραφικό υλικό, καθώς και την προφορική ενημέρωση από το επιστημονικό προσωπικό του Μουσείου, με παραστατικό τρόπο οι συμμετέχοντες γνωρίζουν το Απολιθωμένο Δάσος, τα απολιθωμένα φυτά και ζώα αλλά και τα στοιχεία που μας δίνουν για την εξέλιξη του κλίματος και την γεωλογική ιστορία του πλανήτη μας.

Μέσα από ειδικά επιλεγμένα για εκπαιδευτικούς λόγους εκθέματα, αναπαραστάσεις, διαδραστικούς χάρτες και εντυπωσιακές μακέτες στους μόνιμους εκθεσιακούς χώρους του Μουσείου γνωρίζουν τα απολιθώματα και την εξέλιξη της ζωής από τους πρώτους μονοκύτταρους οργανισμούς που εμφανίστηκαν στον πλανήτη μας μέχρι την εμφάνιση των ανεπτυγμένων φυτών και τη δημιουργία του Απολιθωμένου Δάσους. Παράλληλα γνωρίζουν γεωλογικά φαινόμενα όπως τα ηφαίστεια και οι σεισμοί, παρακολουθούν την καταγραφή σεισμικών δονήσεων σε πραγματικό χρόνο που καταγράφονται από το Σεισμο-

λογικό Σταθμό Σιγρίου καθώς και σεισμολογικών δεδομένων από όλο τον κόσμο και ανακαλύπτουν στοιχεία που είναι κοινά σε όλες τις περιοχές του πλανήτη μας.

ΕΙΡΗΝΗ ΚΟΜΝΗΝΟΥ:

ΥΠΠΟΑ: Διεύθυνση Διεθνών
Σχέσεων & Ευρωπαϊκής Ένω-
σης

«ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ
2014-2020»: ΧΡΗΜΑΤΟΔΟ-
ΤΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟ-
ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

Στην ημερίδα παρουσιάστηκε το Πρόγραμμα Δημιουργική Ευρώπη 2014-2020, το οποίο παρέχει χρηματοδότηση σε φορείς του πολιτιστικού και δημιουργικού τομέα, ώστε να υλοποιήσουν διακρατικές συνεργασίες με την μορφή project (σχεδίων). Η ενσωμάτωση των προσφύγων κατά το 2016 αποτέλεσε προτεραιότητα του Προγράμματος και με μια έκτακτη προκήρυξη προσκάλεσε τους επιλέξιμους φορείς να συνεργαστούν με ΜΚΟ και άλλους οργανισμούς που ασχολούνται με την ενσωμάτωση προσφύγων και να υλοποιήσουν πολιτιστικά project. Ένα μέρος της παρουσίασης έδειξε τις επιμέρους δράσεις κάποιων από αυτά τα project, στα οποία οι πρόσφυγες παίζουν τον πρωτεύοντα ρόλο.

ΣΟΦΙΑ ΑΗΔΟΝΗ, ΣΤΕΦΑΝΟΣ
ΚΕΡΑΜΙΔΑΣ, ΜΑΡΙΑ-ΙΕΝΗ ΓΑ-
ΡΕΖΟΥ, ΣΤΕΦΗ ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ:
ΥΠΠΟΑ: Διεύθυνση Μουσείων

«ΔΙΩΓΜΟΙ»

«ΔΙΩΓΜΟΙ: παλιές και νέες ιστορίες» είναι ο τίτλος της σπονδυλωτής δράσης που πραγματοποιήθηκε με τη συνεργασία τριών Διευθύνσεων του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, της Διεύθυνσης Μουσείων, της Διεύθυνσης Νεώτερου Πολιτιστικού Αποθέματος και Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς και της Διεύθυνσης Ανάπτυξης Σύγχρονης Δημιουργίας στο πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Ημερών Πολιτιστικής Κληρονομιάς 2016, που είχε για δεύτερη χρονιά θέμα «Βία και Ανεκτικότητα».

Στην υλοποίησή της συμμετείχαν 45 πολιτιστικοί φορείς, κρατικοί και μη που ανέλαβαν να σχεδιάσουν ή και να φιλοξενήσουν μια ευρύτατη κλίμακα 65 συνολικά εκδηλώσεων: Μουσική, χορός, θέατρο, λυρικό τραγούδι, εικαστικά, ψηφιακές τέχνες, γκράφιτι, εκθέσεις και ντοκουμαντέρ, κινηματογράφος, θεματικές ξεναγήσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα και βιωματικά εργαστήρια, συνέθεσαν ένα πλούσιότατο πρόγραμμα, στο οποίο το κοινό συμμετείχε δωρεάν.

Ήταν η πρώτη φορά που το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού μέσα από μια ευρεία συνεργασία ασχολήθηκε με ένα τόσο επίκαιρο και φλέγον πολιτικό και κοινωνικό θέμα, αυτό της προσφυγιάς. Η προσέγγιση ήταν πολυεπίπεδη, τόσο μέσα από τα μάτια της τέχνης όσο και της επιστήμης. Μέσα από την ιστορική του διάσταση μέσω αρχαιολογικών και ιστορικών τεκμηρίων, αλλά και την αξιοποίηση της προφορι-

κής ιστορίας, τονίζοντας όχι μόνο τις εθνικές αλλά και τις διεθνείς διαστάσεις του. Έτσι, η αρχαία και νεότερη πολιτιστική κληρονομιά συνάντησε τη σύγχρονη δημιουργία μέσα από ένα πλέγμα διαδρομών που επεκτάθηκαν από τις βόρειες παρυφές της πόλης στο θαλάσσιο μέτωπο της Πειραιϊκής με ιδιαίτερη έμφαση στους τρεις πολιτιστικούς άξονες της Βασιλίσσης Σοφίας, Πατησίων και Πειραιώς, καθώς και στα ιστορικά κέντρα Αθήνας και Πειραιά.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στο πλαίσιο της δράσης δημιουργήθηκε σελίδα του θεσμού των Ευρωπαϊκών Ημερών Πολιτιστικής Κληρονομιάς στο facebook, ενώ η δράση προβλήθηκε από το κρατικό ραδιόφωνο και από τις οθόνες των σταθμών του μετρό. Το σημαντικότερο όμως είναι ότι η δράση βασίστηκε αποκλειστικά στην εθελοντική προσφορά όλων των συμμετεχόντων.

Το Μουσείο Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης στο πλαίσιο της γενικότερης εκπαιδευτικής του πολιτικής έχει ως στόχο και την ενίσχυση του διαπολιτισμικού διαλόγου. Από την πρώτη στιγμή της προσφυγικής κρίσης το Μουσείο Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης έθεσε ως βασικό του σκοπό να καταστεί χώρος διαλόγου σχετικά με το προσφυγικό ζήτημα και επικοινωνίας μεταξύ των προσφύγων και των κατοίκων της πόλης.

Στις 31 Μαΐου 2016 εγκαινιάστηκε στο Μουσείο Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης η περιοδική έκθεση *Μια Άλλη Ζωή: Ανθρώπινες Ροές / Άγνωστες Οδύσσειες*, σε επιμέλεια του Ηρακλή Παπαϊωάννου και της Πηνελόπης Πετσίνη. Στην έκθεση παρουσιάζονταν περισσότερα από 160 έργα 26 φωτογράφων, στην πλειοψηφία τους ενεργοί φωτοδημοσιογράφοι, που αποτύπωσαν με το ιδιαίτερο βλέμμα τους τη δραματική περιπέτεια των ανθρώπων που άφησαν την πατρίδα τους για να ξεκινήσουν μια άλλη ζωή στην Ευρώπη. Στην έκθεση συμπεριλαμβάνονταν και οι προσωπικές φωτογραφίες δύο προσφύγων.

Την έκθεση επισκέφθηκαν 5.350 μαθητές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών δράσεων και ξεναγήσεων από 9 Οκτωβρίου 2016 ως 23 Μαρτίου 2017. Στόχος των τριών διαφορετικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν ανάλογα με την ηλικία των μαθητών ήταν η διερεύνηση ζητημάτων που σχετίζονται με το προσφυγικό, καθώς και η ταυ-

τότητα του σύγχρονου πρόσφυγα. Το πρόγραμμα βασίστηκε σε πραγματικές μαρτυρίες προσφύγων. Οι τεχνικές εκπαίδευσης που εφαρμόστηκαν ήταν του Εκπαιδευτικού Δράματος (θέατρο εικόνας, αυτοσχεδιασμοί, ψυχομετρικός κύκλος κ.λπ.). Βασική προτεραιότητα του εκπαιδευτικού σχεδιασμού ήταν να δοθεί η δυνατότητα στους μαθητές να εκφράσουν τις προσωπικές τους απόψεις και τους προβληματισμούς τους και να ακουστούν όσο το δυνατό διαφορετικές απόψεις με στόχο να συζητηθούν.

Τον Οκτώβριο του 2016 το ΜΦΘ υλοποίησε στον χώρο του το εκπαιδευτικό πρόγραμμα Πώς το βλέπεις; Το πρόγραμμα διάρκειας 20 ωρών σχεδιάστηκε με βάση τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα δεκατριών ανήλικων προσφύγων, ηλικίας 14-18 ετών από τη Συρία, το Αφγανιστάν και το Πακιστάν, οι οποίοι διέμεναν στον Μεταβατικό Ξενοώνα Ανηλίκων Αιτούντων Άσυλο στη Σίνδο. Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε σε συνεργασία με τη ΜΚΟ ΑΡΣΙΣ και την αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία για την προστασία της φυσικής και της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς Ελλάδας και Κύπρου MONUMENTA. Η δράση στόχευε στο να γνωρίσουν οι ανήλικοι πρόσφυγες την ιστορία της Θεσσαλονίκης, την καθημερινή ζωή σε αυτή, να διερευνήσουν κοινά στοιχεία πολιτισμού και νοοτροπίας, καθώς και να ασχοληθούν δημιουργικά με την τέχνη της φωτογραφίας.

Το πρόγραμμα διαρθρώθηκε σε τρεις συναντήσεις. Στην πρώτη, οι συμμετέχοντες γνωρίστηκαν με τους συντελεστές, ενημερώθηκαν για τις λεπτομέρειες του προγράμματος και έκαναν την πρώτη τους φωτογραφική εξάσκηση στο λιμάνι και τη γύρω περιοχή. Επίσης τους έγινε μία σύντομη παρουσίαση της ιστορίας της πόλης. Στη δεύτερη συνάντηση περιηγήθηκαν την πόλη από το Μουσείο Ιστορίας του

Λευκού Πύργου, μέχρι τα Κάστρα και τις προσφυγικές γειτονιές της Άνω Πόλης. Στην τρίτη συνάντηση συγκεντρώθηκε το φωτογραφικό υλικό και μετά από συζήτηση επιλέχθηκαν οι φωτογραφίες, οι οποίες συμπεριλήφθηκαν στα αναμνηστικά λευκώματα που δημιουργήθηκαν ειδικά για τον καθένα.

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό το γεγονός πως μετά το πρόγραμμα οι ανήλικες πρόσφυγες συνέχισαν να επισκέπτονται το Μουσείο και να συμμετέχουν ενεργά στις δράσεις του.

ΕΛΕΝΗ ΜΕΛΙΔΗ, ΙΩΑΝΝΑ ΒΛΑΧΟΥ, ΕΥΓΕΝΙΑ ΔΑΦΝΗ, ΝΙΚΗ ΔΑΦΝΗ, ΧΡΥΣΑ ΚΟΥΛΟΥΡΑΚΗ, ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΠΟΛΥΖΩΗ: Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης και Ελληνικών Λαϊκών Μουσικών Οργάνων – Συλλογή Φοίβου Ανωγειανάκη

«ΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΤΟΥ ΑΙΣΘΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ»

Το Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης και Ελληνικών Λαϊκών Μουσικών Οργάνων έχει υλοποιήσει τα τελευταία χρόνια ποικίλες δράσεις με στόχο την ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα προσφυγιάς, μετανάστευσης, ανεκτικότητας και αποδοχής της διαφορετικότητας. Στο Α΄ μέρος της ανακοίνωσης παρουσιάστηκαν σχετικές εκπαιδευτικές δράσεις και εκδηλώσεις που υλοποιήθηκαν στο Μουσείο Ελληνικών Λαϊκών Μουσικών Οργάνων. Συγκεκριμένα:

1. Το 2013, το Μουσείο Ελληνικών Λαϊκών Μουσικών Οργάνων συμμετείχε στο πρόγραμμα του ΑΠΘ, «διάπολις» για παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές, με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «του κόσμου τα όργανα». Στη δράση συμμετείχε ένα τμήμα της Β΄ Λυκείου του 43ου Λυκείου της Αθήνας που περιελάμβανε μεγάλο αριθμό παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών. Βασικοί άξονες της δράσης ήταν: «η μουσική ως παγκόσμιο φαινόμενο», «η Ελλάδα στο σταυροδρόμι ανατολής και δύσης», «οι διαφορετικοί μουσικοί κόσμοι στον ελλαδικό χώρο», «η διαπολιτισμική δυναμική στα μουσικά όργανα», «ταξίδια και μετακινήσεις ανθρώπων και μουσι-

κών οργάνων».

2. Στο πλαίσιο του εορτασμού των ΕΗΠΚ 2015 με θέμα «Βία και ανεκτικότητα» πραγματοποιήθηκαν ομιλία και ξενάγηση με τίτλο «μουσική και πολυπολιτισμικό περιβάλλον», που σκοπό είχαν την παρουσίαση των μουσικών οργάνων ως προϊόντων πολιτισμικών οσμώσεων και αλληλεπιδράσεων στον ιστορικό χώρο και χρόνο και την ανάδειξη της μουσικής σε γέφυρα επικοινωνίας ανάμεσα σε ομάδες με διαφορετικά εθνικά υπόβαθρα, στη σύγχρονη ελληνική πολυπολιτισμική πραγματικότητα.
3. Το καλοκαίρι του 2016, τρεις Υπηρεσίες του ΥΠΠΟΑ, το ΜΕΛΤ&ΕΛΑΜΟΣΦΑ, η ΔΝΠΑΑΠΚ και η ΔΑΣΔ, διοργάνωσαν από κοινού σειρά εκδηλώσεων με τον τίτλο «ΜΑΖΙ», που αφορούσαν στην προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου και της ειρηνικής συνύπαρξης ανθρώπων με διαφορετικές πολιτισμικές καταβολές, καθώς και στην ανάδειξη του προσφυγικού ζητήματος. Συμμετείχαν καλλιτέχνες που ζουν και δημιουργούν στην Ελλάδα, καθώς και καλλιτεχνικοί φορείς από διάφορα κράτη που δραστηριοποιούνται στη χώρα μας, προβάλλοντας το εθνικό πολιτιστικό τους απόθεμα.

Στο Β΄ και Γ΄ μέρος της ανακοίνωσης παρουσιάστηκαν εκπαιδευτικές δράσεις που πραγματοποιήθηκαν στο Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης. Συγκεκριμένα:

1. Τον Μάρτιο του 2011 πραγματοποιήθηκε το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Καλημέρα φίλε» που πραγματεύεται το θέμα της διαπολιτισμικότητας και απευθύνεται σε παιδιά προσχολικής και πρώ-

της σχολικής ηλικίας (5-7 ετών). Αποτελέσε μια πρώτη προσπάθεια ευαισθητοποίησης των πολύ μικρών παιδιών σε θέματα διαπολιτισμικής συνύπαρξης και αποδοχής του διαφορετικού, μέσω αισθητηριακής, συναισθηματικής και βιωματικής εμπλοκής με το θέμα.

2. Τον Μάιο του 2010 πραγματοποιήθηκε το πρόγραμμα: «Διαφορετικοί... αλλά όλοι μαζί. Μια συνάντηση παιδιών του κόσμου στο Μουσείο», σε συνεργασία με το Διαπολιτισμικό Κέντρο Προώθησης και Ένταξης Προσφύγων «Πυξίδα» του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες. Απευθυνόταν σε παιδιά ηλικίας 8-14 ετών, από την Ελλάδα και άλλες χώρες του κόσμου, τα οποία έζησαν την εμπειρία της προσφυγιάς. Στόχος του προγράμματος ήταν η δημιουργική συνάντηση παιδιών από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα στο χώρο του Μουσείου, μέσα από ποικίλες εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Οδηγός και σημείο αναφοράς στάθηκε το στοιχείο της παράδοσης, των εθίμων και της τέχνης των λαών. Η δράση εστίασε σε κοινά, σταθερά και πανανθρώπινα στοιχεία, συνυφασμένα με την παιδική ηλικία, όπως ο μύθος, η κίνηση, η χειροτεχνική δραστηριότητα, το παιχνίδι, τα οποία λειτούργησαν ως κώδικες επικοινωνίας, διευκολύνοντας τη συνύπαρξη και την αλληλεπίδραση.
3. Στο πλαίσιο του εορτασμού των ΕΗΠΚ 2016 το Μουσείο διοργάνωσε τις εξής δράσεις: α. «Το ταξίδι της Μαρίας και του Κέιτα», σε συνεργασία με τον συγγραφέα Πάνο Χριστοδούλου. Η αφήγηση και η εικονογράφηση μιας ιστορίας που πραγματεύεται θέματα διωγμού και προσφυγιάς αποτέλεσε το έναυσμα για προβληματισμό και ευαισθητοποίηση αναφορικά με την αποδοχή και τον σεβασμό της πο-

λιτισμικής και θρησκευτικής διαφοράς. Β. Εκπαιδευτικό πρόγραμμα για μαθητές της Δ΄ Δημοτικού με τίτλο: «Το μαγικό Λ/λουτρό. Συνάντηση, συνύπαρξη, αποδοχή», στο Λουτρό των Αέρηδων. Μέσα από μια σειρά παιχνιδιών με έντονο βιωματικό χαρακτήρα προσεγγίσθηκε το θέμα της συνύπαρξης και της αποδοχής του “διαφορετικού” (κοινωνικά, θρησκευτικά κ.λπ.) στο χώρο του Λουτρού. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην εναρκτήρια δράση του προγράμματος με τίτλο: «ένιωσα μίλο όταν...», όπου τα παιδιά ανακάλυψαν τη διαφορετικότητα αλλά και την ισότητα όλων, πριν εξερευνήσουν τον «μαγικό» και πολυπολιτισμικό κόσμο των δημόσιων Λουτρών.

4. Το πρώτο τρίμηνο του 2014 υλοποιήθηκε το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Η δουλειά μας πάει παντού» στο πλαίσιο της δράσης «Εκπαίδευση αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών» του ΑΠΘ, σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς της Δ΄ τάξης του 55ου Δημ. Σχολείου Αθηνών. Οι μαθητές ήταν στην πλειοψηφία τους παιδιά οικονομικών μεταναστών, από διάφορες χώρες του κόσμου. Το θέμα του προγράμματος ήταν: η ανάγκη μετακίνησης στα πλαίσια άσκησης της εργασίας – θέμα που αφορούσε άμεσα τους εμπλεκόμενους μαθητές, αφού αυτός ήταν και ο λόγος που βρίσκονταν στην Ελλάδα, η αξία και δύναμη της συνεργασίας, καθώς και η σημασία της εργασίας ως μέσου επιβίωσης, ως παράγοντα διαμόρφωσης του βιοτικού επιπέδου και των συνθηκών ζωής του επαγγελματία και της οικογένειάς του και ως παράγοντα συγκρότησης της ατομικής και συλλογικής ταυτότητας. Διήρκεσε τρεις μήνες με κορύφωση το ομώνυμο εκπαιδευτικό πρόγραμμα που υλοποιήθηκε στην Έκθεση «Άνθρωποι και Εργαλεία», στο Κτήριο της οδού Πανός 22. Περιγράφηκε το σύνολο του προγράμ-

ματος στο Μουσείο, με έμφαση στην εναρκτήρια δράση, μια δράση με έντονο διαπολιτισμικό χαρακτήρα, που αφορούσε στις προσωπικές ιστορίες μετακίνησης προς την πόλη της Αθήνας, Ελλήνων και αλλοδαπών μαθητών αλλά και εμπυχωτών, και την καταληκτική δράση με τον τίτλο «πιάσε τ' ονειρό σου» που αφορούσε σε μια ιδιαίτερα βιωματική δράση για τη δύναμη της συνεργασίας.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΗΣ:

Μουσείο της πόλης του Βόλου

«ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΟΥ
ΒΟΛΟΥ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ»

Από το 2012 ο Δήμος Βόλου λειτουργεί, με φορέα διαχείρισης τη Δ/νση Αρχείων, Μουσείων και Βιβλιοθηκών του Ν.Π.Δ.Δ. Δ.Ο.Ε.Π.Α.Π. - ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ, το Δίκτυο Μουσείων, που συνολικά περιλαμβάνει 11 Δομές*.

Το Μουσείο της Πόλης του Βόλου ξεκίνησε τη λειτουργία του τον Δεκέμβριο του 2014 με τη μεγάλη έκθεση «Βόλος – Νέα Ιωνία: τόσο μακριά τόσο κοντά». Η έκθεση είναι αφιερωμένη στα 90 χρόνια από την ίδρυση του προσφυγικού συνοικισμού στη Νέα Ιωνία και στην επίδραση της μαζικής εγκατάστασης των προσφύγων στην πόλη. Οι διαδρομές των διαφορετικών ανθρώπων που συναντήθηκαν και συμβίωσαν σε έναν κοινό τόπο αποτελούν το κεντρικό θέμα της.

Η πρώτη αυτή μεγάλη έκθεση αποκαλύπτει κι έναν από τους κύριους σκοπούς του σύγχρονου Μουσείου, το άνοιγμά του σε κάθε κοινότητα της περιοχής και φυσικά στους σύγχρονους πρόσφυγες στην πόλη.

Οι οργανωμένες επισκέψεις ανήλικων προσφύγων, που ζουν στις κοντινές στην πόλη εγκαταστάσεις του ξενώνα ΑΡΣΙΣ (Μακρινίτσα, Αγριά), στο Μουσείο της Πόλης είναι τακτικές και καθιερωμένες. Επί-

* Περισσότερες πληροφορίες στο <http://doepar.gr/egkatakastaseis/?cid=politistiki-klironomia>, <https://www.facebook.com/museumsvolos/>

σης, κάθε χρόνο επιλέγεται για επίσκεψη κάποιο ακόμη Μουσείο του Δικτύου Μουσείων του Δήμου Βόλου. Έως τώρα τέτοιες επισκέψεις πραγματοποιήθηκαν στο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης και Ιστορίας του Πηλίου, στη Μακρινίτσα, στο Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Πορταριάς, στο Παραδοσιακό Ελαιοτριβείο «Χατζηγιάννη» στο Κατηχώρι και στο Μουσείο-Πινακοθήκη Χρυσούλας Ζώγια στον Βόλο. Σε κάθε οργανωμένη περιήγηση τους ανήλικους πρόσφυγες συνοδεύουν καθηγητές-διερμηνείς. Εκτός από τις εμπειρίες που αποκτούν σε κάθε επίσκεψη, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η συζήτηση μαζί τους, αναζητώντας ομοιότητες και διαφορές με την κουλτούρα και παράδοση των δικών τους χωρών.

Το Μουσείο της Πόλης του Βόλου, από τους πρώτους μήνες λειτουργίας στην πόλη της εγκατάστασης «Μόζα» με οικογένειες Σύριων προσφύγων, που έφθασαν εδώ λόγω του πολυετούς πολέμου στη χώρα τους, έχει σταθερή συνεργασία με την ομάδα υποστήριξης της εγκατάστασης. Μάλιστα κάποιοι, νεαροί κυρίως, από τους πρόσφυγες αυτούς, επισκέφθηκαν επανειλημμένα την περιοδική έκθεση «Η Συρία που αγάπησα», που πραγματοποιήθηκε το διάστημα 12 Μαΐου έως 29 Οκτωβρίου σε συνεργασία με την Πολιτιστική Εταιρία Πανόραμα κι επιμέλεια της ιστορικού Μαριάννας Κορομηλά.

Επιπλέον, οι μαθητές των δομών υποδοχής εκπαίδευσης προσφύγων ΑΡΣΙΣ, άτομα από την τοπική κοινότητα Ρομά, μέλη ξενόγλωσσων συλλόγων του Βόλου, στις επισκέψεις τους στο Μουσείο της Πόλης καταθέτουν μέσω προφορικών μαρτυριών τις ιστορίες ζωής τους, ακούνε εμπειρίες άλλων στην πόλη και προπάντων έρχονται σε επαφή με την ιστορία, το πολιτιστικό περιβάλλον και τη φυσιογνωμία της νέας, προσωρινής ή μόνιμης, πατρίδας τους.

ΜΑΡΙΑ ΜΕΞΙΑ,

ΜΑΡΙΑ ΠΕΤΡΑΚΑΚΗ:

Ιστορικό-Λαογραφικό Μουσείο
Κορίνθου

«Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΚΟ-
ΡΙΝΘΟΥ ΣΤΗ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ ΤΩΝ
ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΡΙΑ
ΣΤΗΝ ΚΟΡΙΝΘΟ»

Στην Κόρινθο φιλοξενήθηκαν πρόσφυγες από τη Συρία (Σύριοι και Κούρδοι) σε ξενοδοχειακή μονάδα στον Ισθμό της Κορίνθου.

Αμέσως μόλις έγινε γνωστή η εγκατάστασή τους, κινητοποιήθηκαν τοπικές εθελοντικές οργανώσεις, οι οποίες κυρίως μέσω των κοινωνικών δικτύων δημοσιοποίησαν το γεγονός και έκαναν γνωστές τις ανάγκες των ανθρώπων αυτών. Στη συνέχεια, βλέποντας ότι ανάμεσα στους πρόσφυγες υπήρχαν αρκετά παιδιά, από 3 έως 18 ετών, θεωρήθηκε σκόπιμο να δημιουργηθεί μια ομάδα η οποία θα ασχολούνταν με τη δημιουργική απασχόληση των παιδιών.

Στο Μουσείο, σκεφθήκαμε ότι δεν θα μπορούσαμε να μην συμμετέχουμε. Έτσι, αποφασίσαμε ότι παράλληλα με τα τρέχοντα προγράμματα, θα πραγματοποιούμε και μια εκπαιδευτική δράση την εβδομάδα στα παιδιά αυτά. Για το σκοπό αυτό, είχαμε κοντά μας δύο φοιτήτριες εθελόντριες, μία εκ των οποίων γνώριζε την αραβική γλώσσα.

Στα παιδιά είχε ανακοινωθεί ότι την καθορισμένη ώρα θα προσφέρονταν διάφορες δραστηριότητες, κι έτσι συγκεντρώνονταν χωρίς δυσκολία. Παιδιά όλων των ηλικιών μαζεύονταν γύρω από τα τραπέζια, κοιτάζοντας στα μάτια και στα ... χέρια μας, προσπαθώντας να καταλάβουν τι θα κάναμε. Όλες οι δράσεις που επιλέξαμε να πραγματοποιήσουμε αποσκοπούσαν στο να συγκεντρωθούν τα παιδιά σε μια πολύ συγκεκριμένη δραστηριότητα, χωρίς θεωρητικές πληροφο-

ρίες, για να μπορέσουν να ξεφύγουν από την ανία. Τα περισσότερα παιδιά ανταποκρίνονταν από την πρώτη στιγμή, αν και πιο γρήγορα τα αγόρια από τα κορίτσια, κι όσο προχωρούσε η δραστηριότητα κάθε φορά, τόσο περισσότερα παιδιά μικρότερης ηλικίας συμμετείχαν. Η ανταπόκρισή τους αυτή, διαπιστώσαμε, ότι είχε σχέση και με το φύλο (αγόρι – κορίτσι) των παιδιών αλλά και με την εθνικότητα και το θρήσκευμα.

Τα παιδιά ασχολήθηκαν με τη χαρτούφαντική, τις κατασκευές με χαρτόνι, ζωγραφική, χαρτοκοπτική, ζύμωμα παραδοσιακών άρτων κ.ά.

Η φετινή μας, μικρή προς το παρόν, εμπειρία, με επόμενες ομάδες προσφύγων, δείχνει ότι υπάρχει ανάγκη για δράσεις τέτοιου είδους, καθώς η αβεβαιότητα που επικρατεί στις ζωές τους έχει επιφέρει στους ενήλικες μια τάση αυτοπαραίτησης, η οποία επηρεάζει και τα παιδιά, και εκδηλώνεται με επιθετικότητα, ανάμεσα στα παιδιά με διαφορετική εθνικότητα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΜΕΝΟΥ, ΓΛΥΚΕΡΙΑ

ΠΛΙΑΜΠΑ-ΦΟΥΝΤΑ:

Παιδικό Μουσείο Θεσσαλονίκης

«ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΤΑΞΙΔΙ ΜΑΣ. ΧΘΕΣ

ΑΠΟ ΠΟΥ ΗΡΘΑ;... ΤΩΡΑ ΠΟΥ

ΒΡΙΣΚΟΜΑΙ...

ΑΥΡΙΟ ΠΟΥ ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ; !!!!!!»

Το Παιδικό Μουσείο Θεσσαλονίκης στο πλαίσιο της συνεργασίας του με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, μέσω της ΜΚΟ INTERSOS δημιούργησε εκπαιδευτικό μουσειακό πρόγραμμα για παιδιά πρόσφυγες και μη, με σκοπό να ζήσουν μια πιο χαρούμενη μέρα, να γνωριστούν με άλλα παιδιά και να ψυχαγωγηθούν.

Στόχοι του προγράμματος ήταν:

- Να αισθανθούν τα παιδιά και οι ενήλικες, όμορφα και φιλόξενα στους χώρους του ΠΜΘ
- Να γνωριστούν τα παιδιά πρόσφυγες με άλλα παιδιά κατοίκους της Ελλάδας και να αναπτυχθεί μεταξύ τους άνεση, αποδοχή και φιλία
- Να γνωρίσουν τις χώρες της Ευρώπης και την Ελλάδα μέσα από παιχνίδια
- Να παίξουν και να διασκεδάσουν με ομαδικά παιχνίδια ελληνικά ή αραβικά
- Να γνωρίσουν τα αξιοθέατα της Θεσσαλονίκης (ρωμαϊκά, βυζαντινά, οθωμανικά και σύγχρονα)

ΒΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

- Άφιξη – υποδοχή: Μοιράζουμε άλλοτε το όνομά τους με ελληνι-

κά, αραβικά και λατινικά γράμματα και άλλοτε μοιράζουμε ζωγραφικές-καλωσόρισμα, που τις δημιούργησαν τα παιδιά από το 88ο Δ.Σ. Θεσσαλονίκης.

- Ξενάγηση στην αίθουσα «σχολικής ζωής» του Π.Μ.Θ. και μιλήσαμε για τα οφέλη της εκπαίδευσης.
- Είδαμε και ταυτίσαμε χώρες της Ευρώπης, Μέσης Ανατολής και Αφρικής με τις σημαίες τους.
- Παίξαμε ένα παιχνίδι με τα πιο διάσημα μνημεία από τις παραπάνω χώρες.

Διάλειμμα για κολατσιό

- Παίξαμε κινητικά παιχνίδια και χορέψαμε χορούς από την Ελλάδα και τα παιδιά τραγούδησαν και χόρεψαν σκοπούς από την χώρα τους.
- Έγινε παρουσίαση των μνημείων της Θεσσαλονίκης, τα οποία θα συναντούσαν κατά την ξενάγηση στην πόλη που ακολούθησε. Σε αυτήν γνώρισαν την πόλη που φιλοξενούνται.

Καθώς συμμετείχαν στις κοινές δράσεις του προγράμματος κατανόησαν, παιδιά και συνοδοί, ότι περισσότερα πράγματα μας ενώνουν από όσα μας χωρίζουν.

Με το πρόγραμμα που πρότεινε το Παιδικό Μουσείο Θεσσαλονίκης μέσω της άτυπης εκπαίδευσης και μέσα από ψυχαγωγικές και ενημερωτικές δραστηριότητες για τα παιδιά και δραστηριότητες γνωριμίας για τους ενήλικες, ευελπιστεί να δημιουργήσει μια πρώτη επαφή – γέφυρα ανάμεσα σε παιδιά και ενήλικες πρόσφυγες με τα αντίστοιχα μέλη των τοπικών κοινωνιών που τα φιλοξενούν.

ΖΗΣΗΣ ΣΚΑΜΠΑΛΗΣ,
ΕΛΕΝΗ ΜΠΙΝΤΣΗ:

Λαογραφικό & Εθνολογικό
Μουσείο Μακεδονίας-Θράκης

«ΕΣΥ ΤΙ ΘΑ ΕΠΑΙΡΝΕΣ ΜΑΖΙ
ΣΟΥ; ΞΕΡΙΖΩΜΟΣ/BORDERS»

Το 2016 ξεκίνησε για το Λαογραφικό και Εθνολογικό Μουσείο Μακεδονίας-Θράκης με την περιοδική έκθεση-εγκατάσταση Εσύ τί θα έπαιρνες μαζί σου; Ξεριζωμός | Borders, η οποία ήταν αφιερωμένη στο πρόσφατο προσφυγικό ζήτημα, παίρνοντας αφορμή από το προσφυγικό παρελθόν των προγόνων μας και την ελληνική εμπειρία. Η έκθεση-εγκατάσταση οργανώθηκε στο πλαίσιο της περιοδικής έκθεσης του Μουσείου μας Θεσσαλονίκη, πόλις εύξεινος - πολύξενος, μια έκθεση που πραγματοποιήθηκε με αφορμή το ιωβηλαίο της πόλης και που επιχειρεί να καταδείξει την αφομοιωτική της δύναμη ως προς τους κατά καιρούς «ξένους» της.

Το φθινόπωρο της ίδιας χρονιάς, υποδεχτήκαμε σειρά επισκέψεων προσφύγων από τα Κέντρα Φιλοξενίας Διαβατών και Δερβενίου Θεσσαλονίκης. Στην πρώτη περίπτωση η πρωτοβουλία ανήκε στην ΜΚΟ ΑΝΤΙΓΟΝΗ - Κέντρο Πληροφόρησης και Τεκμηρίωσης για το Ρατσισμό, την Οικολογία, την Ειρήνη και τη Μη Βία και οι επισκέψεις περιλάμβαναν ξενάγηση στις μόνιμες εκθέσεις και εργαστήριο με συζήτηση σχετικά με την εμπειρία της επίσκεψής τους στο Μουσείο. Συμμετείχαν κυρίως οικογένειες προερχόμενες από Συρία, Ιράκ και Αφγανιστάν.

Στη δεύτερη περίπτωση, όπου συμμετείχαν πρόσφυγες από τον καταυλισμό του Δερβενίου –κυρίως Κούρδοι από τη Βόρεια Συρία,

πραγματοποιήθηκε επίσκεψη ενταγμένη στο πρόγραμμα: Προφορική παράδοση, παραμύθι, μύθος και αφήγηση, σημεία συνάντησης πολιτισμών, γλωσσών, δημιουργίας δεσμών και σχέσεων, που σχεδιάστηκε από την οργάνωση Action Art / Εικαστική Δράση και υλοποιήθηκε σε συνεργασία με την ανθρωπιστική οργάνωση Intersos και την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, στο πλαίσιο της δράσης Γεφύρωση – Ανταλλαγή ιδεών – Ενίσχυση κοινοτήτων. Οι δραστηριότητες του προγράμματος αναπτύχθηκαν στον καταυλισμό του Δερβενίου και σε Μουσεία και σχολεία της πόλης, ενώ η επίσκεψη στο Λαογραφικό Μουσείο περιελάμβανε και αφήγηση παραμυθιού σχετικού με την ενδυμασία –που παρουσιάζεται στη μόνιμη έκθεση του Μουσείου μας– με μετάφραση/συναφήγηση.

Από την εμπειρία αυτή, με τις 4 συνολικά επισκέψεις οδηγηθήκαμε σε κάποια γενικά συμπεράσματα που θα μας επιτρέψουν να οργανώσουμε τις ενέργειες που θα ακολουθήσουν:

Οι αντιδράσεις ήταν θετικές: διαπιστώθηκαν κοινά πολιτισμικά στοιχεία και μεγάλη οικειότητα με ορισμένα αντικείμενα όπως εργαλεία της προβιομηχανικής γεωργίας (δρεπάνι, χειρόμυλος), με στοιχεία της παραδοσιακής ενδυμασίας και με τις ραπτομηχανές.

Η επίσκεψη βοήθησε στην επικοινωνία με τις ψυχολόγους υπεύθυνες του εργαστηρίου και ιδίως έδωσε αφορμή σε γυναίκες να μιλήσουν για πρώτη φορά για τη ζωή τους και τις δραστηριότητές τους στην πατρίδα τους. Αντίθετα υπήρξαν αρνητικά σχόλια από άνδρες για τη μεγάλη παρουσία των γυναικών σε οργανωτικές θέσεις.

Τέλος, οι συμμετέχοντες, αισθάνθηκαν ιδιαίτερα ικανοποιημένοι γιατί εξέλαβαν την επίσκεψη αυτή ως επίσημη έξοδο, μαζί με όλη την οικογένεια, ενώ το εργαστήριο στην αυλή του μουσείου τους

έδωσε την ευκαιρία για ένα διάλειμμα στη δύσκολη καθημερινότητα του καταυλισμού.

Οι δυσκολίες που αντιμετωπίσαμε εστιάζονται κυρίως στο θέμα της μετάφρασης – δεν ήταν πάντα δυνατό να βρεθεί διαθέσιμος μεταφραστής και ακυρώθηκαν επισκέψεις για αυτόν τον λόγο. Επίσης, η αφήγηση παραμυθιού έχασε αρκετή από τη μαγεία και την αμεσότητα μέσα από τη μεσολάβηση του μεταφραστή. Οι αντιδράσεις που υπήρξαν αρχικά και οι επιφυλάξεις τόσο από το προσωπικό όσο και από θαμώνες του αναψυκτηρίου στην αυλή του Μουσείου, σιγά σιγά αμβλύθηκαν, στοιχείο που συνηγορεί στην άποψη ότι οι επισκέψεις αυτές βοηθούν και στην εξάλειψη του φόβου για το άγνωστο και το διαφορετικό.

Η εμπειρία αυτή ανέδειξε τη δυνατότητα ανάπτυξης μιας πολλαπλά ωφέλιμης σχέσης: τα μουσεία να συμβάλουν στη βελτίωση των συνθηκών παραμονής στη χώρα των ανθρώπων αυτών, ακόμη και ως τόποι ανακούφισης των εντάσεων, από την άλλη και οι ίδιοι οι πρόσφυγες να ενθαρρυνθούν στην προσπάθεια κατανόησης της κοινωνίας που τους φιλοξενεί.

Β' ΜΕΡΟΣ

«ΝΕΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΝΕΩΤΕΡΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ»

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ:

ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΡΙΝΗΣ:
*Προϊστάμενος Τμήματος
Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς
και Διαπολιτισμικών Θεμάτων*

ΑΜΑΛΙΑ Ν. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ:

Μουσείο Θυμάτων Ναζισμού
Διστόμου

«ΝΑ ΘΥΜΑΣΑΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ».

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΤΗ ΔΙΝΗ ΤΟΥ
ΠΟΛΕΜΟΥ.

Το Μουσείο Θυμάτων Ναζισμού ιδρύθηκε στο Δίστομο το 2005. Σκοπός του η διαφύλαξη της ιστορικής μνήμης της σφαγής των 228 κατοίκων του Διστόμου από τα ναζιστικά στρατεύματα Κατοχής στις 10 Ιουνίου 1944. Η εκπαιδευτική πολιτική του Μουσείου Θυμάτων Ναζισμού καθορίζεται από τρεις άξονες: Να μάθεις για το ιστορικό γεγονός, να το θυμάσαι, να το συνδέσεις με τη ζωή σου. Με αυτό τον τρόπο το Μουσείο μετατρέπεται σε χώρο εκπαίδευσης του ενεργού πολίτη, σε χώρο έκφρασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, περνώντας από τις ομάδες κοινού στις ερμηνευτικές κοινότητες. Οι θεωρητικές βάσεις των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στηρίζονται σε σύγχρονες θεωρίες μάθησης (κονστрукτιβιστικές, πολλαπλή νοημοσύνη, πολιτιστικό μοντέλο επικοινωνίας κλπ.), σε RRI πλαίσιο, στη διεθνή βιβλιογραφία και πρακτική (διδακτικό πακέτο Άουσβιτς, Κέντρο Εκπαίδευσης του Ολοκαυτώματος Yad Vashem). Το ίδιο το ιστορικό γεγονός, η ιδιαιτερότητα των εκθεμάτων και η προσπάθεια να αποφύγουμε να εκθέσουμε τα παιδιά σε βίαια, τραυματικά γεγονότα, επιβάλλουν κάποιους απαραίτους όρους. Έτσι λοιπόν τα προγράμματα απευθύνονται σε παιδιά ηλικίας 10-17 ετών, δεν εκθέτουμε μικρότερα παιδιά στη βία της Ιστορίας. Αντιμετωπίζουμε τα ιστορικά γεγονότα με νηφαλιότητα, σοβαρότητα και επιστημονικότητα, «μπαίνουμε» και «βγαίνουμε» με υγιή τρόπο στο γεγονός, εστιάζουμε σε θε-

τικές έννοιες, θέτουμε ηθικά διλήμματα. Όλα τα προγράμματα στηρίχτηκαν σε μαρτυρίες παιδιών που βίωσαν τα τραυματικά γεγονότα, έμειναν ορφανά, αλλά κατάφεραν να επιβιώσουν και να συνεχίσουν τη ζωή τους.

Το πρώτο από αυτά «Τα καλοκαίρια της Καίτης» απευθύνεται στα μικρότερα παιδιά και αποτελεί μια εισαγωγή στη ζωή πριν τον πόλεμο, μιλώντας για τα ειρηνικά χρόνια, κάνοντας χρήση της μαρτυρίας της Καίτης Μανωλοπούλου, η οποία ερχόταν από την Αθήνα και περνούσε τα καλοκαίρια στο Δίστομο μαζί με τις αγαπημένες της θείες και τον παπού της, εμπειρίες και βιώματα που τα έχει καταγράψει στα βιβλία της. Το δεύτερο πρόγραμμα, «Το βραχιολάκι της Μαρίας», βασίστηκε στη μαρτυρία της τετράχρονης τότε Μαρίας Παπαϊωάννου, που έχασε τους γονείς και τον μικρότερο αδερφό της, για να εξιστορηθεί η ίδια η Σφαγή εστιάζοντας όχι τόσο στα φρικιαστικά γεγονότα, όσο στην απώλεια της παιδικότητας μετά από μια φρικιαστική εμπειρία. «Το κορίτσι με τα μαύρα», βασίστηκε στην μαρτυρία της Ελένης Σφουντούρη που έχασε όλη της την οικογένεια και μεγάλωσε με την γιαγιά, τηρώντας αυστηρά όλους τους κανόνες που επέβαλε το πένθος, ειδικά για τις γυναίκες. Η μαρτυρία αυτή αποτέλεσε την αφορμή για την περιγραφή της ζωής μετά, το τραύμα, το θρήνο και τον αγώνα για την επιβίωση. Το πρόγραμμα «Ένα τραγούδι για τον Αργύρη», εστιάζει στην εμπειρία ενός ατόμου, προκειμένου να υπάρχει και η δυνατότητα παρουσίασης ενοποιημένης της ιστορίας. Αναφέρεται στην ιστορία του Αργύρη Σφουντούρη, ο οποίος επέζησε μαζί με τις αδερφές του σχεδόν από τύχη, αλλά έχασε τους γονείς και το σπίτι του. Η γιαγιά του και ο παππούς του τον έστειλαν σε ορφανοτροφείο, καθώς δεν μπορούσαν να τον συντηρήσουν και

το 1949 πήγε στο χωριό Pestalozzi στην Ελβετία. Από εκεί κατάφερε και σπούδασε, εργάστηκε, δημοσίευσε αλλά και αγωνίστηκε για καθαριστική συμφιλίωση, αξιοποιώντας τις σκληρές εμπειρίες του παρελθόντος. Το πρόγραμμα θέτει ηθικά διλήμματα, καλλιεργεί τη δημοκρατική συνείδηση, το σεβασμό στη διαφορετικότητα, θέτοντας το πρότυπο του ενεργού πολίτη.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΜΠΕΝΤΑΝΑ:

Μουσείο Φυσικής Ιστορίας
Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου

ΝΕΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ
ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ
ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΟ ΘΑΛΑΣΣΙΟ
ΠΑΡΚΟ ΑΠΟΛΙΘΩΜΕΝΟΥ
ΔΑΣΟΥΣ ΝΗΣΙΩΠΗΣ

Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου, αξιοποιώντας τον μεγάλο πλούτο του νέου θαλάσσιου Πάρκου Απολιθωμένου Δάσους Νησιώπης, σχεδίασε και υλοποιεί εκπαιδευτικά προγράμματα και δράσεις ενημέρωσης για μαθητές, φοιτητές και ειδικές ομάδες τόσο στο χερσαίο όσο και στο θαλάσσιο τμήμα της Νησιώπης.

Η Νησιώπη αποτελεί ένα ιδιαίτερης σημασίας τμήμα του Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου και μια περιοχή υψηλής περιβαλλοντικής και εκπαιδευτικής αξίας. Έχει κηρυχθεί με Προεδρικό Διάταγμα «Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης» (1985), προστατεύεται ως «Τόπος Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους» (2000), περιλαμβάνεται στις περιοχές του Δικτύου «Natura 2000» και παράλληλα από τη Συνθήκη της Βαρκελώνης (1997). Πρόκειται για το πρώτο θαλάσσιο πάρκο απολιθωμάτων που έχει δημιουργηθεί στον ελληνικό χώρο και η μελέτη του αποκαλύπτει μοναδικά στοιχεία της κλιματικής και γεωλογικής ιστορίας του Αιγαίου τα τελευταία 20 εκατομμύρια χρόνια.

Από τις ερευνητικές εργασίες του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου, σε όλη σχεδόν την έκταση του νησιού και στο θαλάσσιο χώρο περιμετρικά της Νησιώπης, έχουν εντοπισθεί εκατοντάδες γιγαντιαίοι και μοναδικής αξίας απολιθωμένοι κορμοί δένδρων, ιστάμενοι ή κατακείμενοι. Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι θέσεις των ηφαιστειακών, τεκτονικών, γεωμορφο-

λογικών και παρακτίων γεωτόπων. Στο Πάρκο Νησιώπης έχει καταγραφεί επίσης πλούσια χερσαία και βενθική χλωρίδα και πανίδα.

Οι νέες εκπαιδευτικές δράσεις στο θαλάσσιο Πάρκο Νησιώπης σχεδιάστηκαν ώστε να προσφέρουν εμπειρίες και γνώσεις μέσα από τη βιωματική προσέγγιση και την έρευνα. Στόχος τους είναι οι συμμετέχοντες να έρθουν σε επαφή με το ιδιαίτερης αξίας περιβάλλον της νησίδας Νησιώπης και να κατανοήσουν τη σπουδαιότητά του, να γνωρίσουν τα φυτικά απολιθώματα και τη σημασία τους για τη μελέτη του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής, να γνωρίσουν τα ηφαιστειακά πετρώματα και τις γεωμορφές και να ανακαλύψουν τεκμήρια της γεωλογικής ιστορίας και εξέλιξης του Αιγαίου τα τελευταία 20 εκατομμύρια χρόνια, να εξοικειωθούν με τις διαδικασίες ανασκαφής και συντήρησης απολιθωμάτων, να γνωρίσουν τα ιδιαίτερα αλλά και σπάνια και προστατευόμενα είδη της θαλάσσιας και χερσαίας βιοποικιλότητας και να ευαισθητοποιηθούν για θέματα προστασίας του Απολιθωμένου Δάσους και γενικότερα του φυσικού μας περιβάλλοντος.

Καινοτομία των εκπαιδευτικών δράσεων αποτελεί η μεγάλη βιωματική εμπειρία κατά τη διάρκεια της θαλάσσιας περιήγησης με το ειδικό σκάφος με γυάλινο πυθμένα περιμετρικά της Νησιώπης και του κόλπου Σιγρίου, όπου οι συμμετέχοντες ανακαλύπτουν στοιχεία της γεωλογικής και φυσικής κληρονομιάς μας.

Ίδρυμα της Βουλής των
Ελλήνων για τον Κοινοβουλευ-
τισμό και τη Δημοκρατία

Με αφορμή τις περιοδικές εκθέσεις που οργανώνονται στον εκθεσιακό χώρο του Ιδρύματος της Βουλής για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία σχεδιάζονται και υλοποιούνται εκπαιδευτικά προγράμματα βιωματικού χαρακτήρα, που απευθύνονται σε μαθητές όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης.

Στο πλαίσιο της έκθεσης φωτογραφίας «Δρόμοι επιβίωσης», σχεδιάστηκε βιωματικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα προκειμένου να ερευνηθούν και να αναδειχθούν διάφορες πτυχές του προσφυγικού ζητήματος. Μέσα από τις δράσεις του, το πρόγραμμα επιχειρεί να αναδείξει και να εστιάσει σε κάποιες από τις στιγμές της διαδρομής εκείνης που διανύουν οι άνθρωποι όταν αναγκάζονται να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους. Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή των εκπαιδευτικών δράσεων του προγράμματος στηρίχθηκαν στη φιλοσοφία, τις αρχές και τις τεχνικές του Εκπαιδευτικού Δράματος (Drama in Education).

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα παρακολούθησαν 450 μαθητές από 18 σχολεία τον Οκτώβριο του 2016, ενώ την ίδια περίοδο εφαρμόστηκε και σε 45 εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στο πλαίσιο των δράσεων επιμόρφωσης του Ιδρύματος της Βουλής για εκπαιδευτικούς.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Δρόμοι Επιβίωσης» θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι εξυπηρετούσε τη γενικότερη στοχοθεσία όλων

των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και δράσεων του Ιδρύματος της Βουλής, που είναι η μύηση των νέων στη δημοκρατική κουλτούρα, ο προβληματισμός και η ενημέρωση γύρω από τις αρχές και τις αξίες της δημοκρατίας και η προσπάθεια για την ανάδυση νέων δημοκρατικών και ενεργών πολιτών.

ΜΑΤΡΩΝΗ ΚΤΙΣΤΟΥ,
ΣΤΑΜΑΤΙΑ ΛΑΔΙΚΟΥ:

Πνευματικό Ίδρυμα Σάμου
«Νικόλαος Δημητρίου»

«ΜΙΚΡΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟΙ... ΣΤΗΝ
ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΝΑΥΤΙΚΩΝ ΘΗ-
ΣΑΥΡΩΝ»

Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Μουσείων, 18 Μαΐου 2016, το Πνευματικό Ίδρυμα Σάμου «Ν. Δημητρίου» σχεδίασε για τους μαθητές της Ε΄ και Στ΄ τάξης της Α/θμιας Εκπαίδευσης, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Μικροί θησαυροί... στην αναζήτηση ναυτικών θησαυρών» και συνδέθηκε με την σχολική ύλη και συγκεκριμένα με το μάθημα της Μελέτης Περιβάλλοντος και της τοπικής ιστορίας.

Σκοπός του προγράμματος:

- Η ενημέρωση των μαθητών για την κατασκευή του «Μουσείου Ναυπηγικών και Ναυτικών Τεχνών του Αιγαίου», στο Ηραϊόν της Σάμου.
- Η κατανόηση του λόγου που από την αρχαιότητα έως και τους νεότερους χρόνους η Σάμος εξελίχτηκε στο σημαντικότερο ναυπηγικό κέντρο του Αιγαίου.
- Η γνωριμία με τα παραδοσιακά επαγγέλματα και εργαλεία κατασκευής καϊκιών.
- Η αναγνώριση των διαφορετικών τύπων καϊκιών.

Στόχος του προγράμματος:

- Η ενεργοποίηση των αισθήσεων και η ανάπτυξη της φαντασίας των μαθητών.

- Η ψυχαγωγία των παιδιών και η ενθάρρυνση της ενεργητικής μάθησης μέσω της ανακάλυψης και του παιχνιδιού.

Χώρος διεξαγωγής: Υπαίθριος χώρος του Πνευματικού Ιδρύματος Σάμου «Νικόλαος Δημητρίου», παραδοσιακό χωριό Αγ. Μαρίνα του ξενοδοχείου «ΔΟΡΥΣΣΑ»

Περιγραφή εκπαιδευτικού προγράμματος:

- Ξενάγηση στους χώρους του παραδοσιακού χωριού Αγ. Μαρίνα (εκκλησία, καφενείο, πλυσταριό, φούρνος, ξυλουργείο, μαγκανοπήγαδο).
- Προβολή διαφανειών και σύντομη συζήτηση με τους μαθητές για την κατασκευή του «Μουσείου Ναυπηγικών και Ναυτικών Τεχνών του Αιγαίου», τα σχετικά για τη ναυπηγική και ναυτική παράδοση της Σάμου εκθέματα που θα περιλαμβάνει, τα παραδοσιακά επαγγέλματα (υλοτόμος, караβομαραγκός), τους τρόπους χάραξης των σκαριών (μονόχναρο, σάλα) και τα παραδοσιακά εργαλεία (καρμανιόλα, σκεπάρνια κ.λπ.) που εμπλέκονταν στην κατασκευή των καϊκιών.
- Παιχνίδι «κρυμμένου θησαυρού». Οι μαθητές χωρισμένοι σε τρεις ομάδες, με την καθοδήγηση ενός χάρτη περιπλανώνται μέσα στο χωριό Αγ. Μαρίνα και ανακαλύπτουν –αφού συμπληρώσουν τους γρίφους και την ακροστιχίδα σε φύλλο εργασίας– επτά κρυμμένα στοιχεία που τα οδηγούν στο σημείο που είναι κρυμμένος ο θησαυρός.
- Το πρόγραμμα ολοκληρώνεται με ένα αναμνηστικό mousepad, με το λογότυπο του Μουσείου Ναυπηγικών και Ναυτικών Τεχνών του

Αιγαίου, που διανέμεται σε όλα τα παιδιά για να θυμούνται την επίσκεψη.

Διάρκεια: 1 ώρα και 10 λεπτά

ΑΡΕΤΗ ΚΟΝΔΥΛΙΔΟΥ,
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΒΑΛΑΒΑΝΙΔΟΥ:
ΥΠΠΟΑ: Υπηρεσία Νεωτέρων
Μνημείων & Τεχνικών Έργων
Κεντρικής Μακεδονίας

«1917: Η ΠΥΡΚΑΓΙΑ ΠΟΥ
ΑΛΛΑΞΕ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΤΗΣ
ΠΟΛΗΣ»

Στο πλαίσιο της πανελλήνιας εκστρατείας «Παντέχνου Πυρός Σέλας, Λαμπερές Ιστορίες Φωτιάς», η Υπηρεσία Νεωτέρων Μνημείων & Τεχνικών Έργων Κεντρικής Μακεδονίας υλοποίησε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα με θέμα την πυρκαγιά της Θεσσαλονίκης του 1917, την τελευταία στη σειρά των πυρκαγιών που έπληξαν την πόλη, μέχρι τις αρχές του 20ου αιώνα. Η καταστροφική αυτή πυρκαγιά, που αφάνισε το μεγαλύτερο τμήμα του ιστορικού κέντρου της πόλης, στάθηκε αφορμή να σχεδιαστεί εκ βάθρων μία νέα πόλη, σύμφωνα με τις σύγχρονες πολεοδομικές λειτουργίες.

Επιλογή μας ήταν η εκπαιδευτική αυτή δράση να υλοποιηθεί σε τρεις συγκεκριμένες πλατείες της πόλης: την πλατεία Αριστοτέλους, η οποία αποτέλεσε το πιο σημαντικό τοπόσημο του νέου σχεδίου πόλης μετά την πυρκαγιά, την πλατεία Ελευθερίας, που αποτελούσε την πιο κεντρική και πολυσύχναστη πλατεία της πόλης και έκτοτε υποβαθμίστηκε, καθώς και την πλατεία της Αγίας Σοφίας, που βρέθηκε μέσα στην πυρίκαυστο ζώνη, λειτουργώντας ωστόσο προστατευτικά για το μνημείο. Η περιήγησή μας είχε στόχο τη βιωματική εμπειρία του χώρου, μέσα από προφορικές πληροφορίες και εκπαιδευτικά παιχνίδια που πραγματοποιήθηκαν σε καθένα από τα τρία σημεία αναφοράς.

Η Πλατεία Αριστοτέλους ήταν ο τόπος συνάντησης και έναρξης του

εκπαιδευτικού προγράμματος. Χρησιμοποιήσαμε ως εργαλείο μύησης των παιδιών στο παρελθόν της πλατείας Αριστοτέλους θεατρικές μεθόδους: δραματοποίηση, δάσκαλος σε ρόλο και σωματική έκφραση με παγωμένες εικόνες, προκειμένου να αναπαραστήσουμε τα κτίρια της πόλης πριν την πυρκαγιά και τη γέννηση της μεγάλης πλατείας. Στην Πλατεία Ελευθερίας, ο δάσκαλος σε ρόλο μέσα από αφήγηση και φωτογραφίες ανέτρεξε στην ιστορία της πλατείας, τον ιστορικό, εμπορικό και κοσμοπολίτικο χαρακτήρα της και στο μοναδικό κτίριο που διασώθηκε από την πυρκαγιά. Τέλος, στην πλατεία της Αγίας Σοφίας ο περίπατός μας ολοκληρώθηκε με μία γνωριμία με τις έννοιες των χαρακτηρισμένων νεώτερων μνημείων που περιβάλλουν την πλατεία και ένα διασκεδαστικό κυνήγι θησαυρού.

ΚΑΣΣΙΑΝΗ ΠΛΑΤΗ:

Πελοποννησιακό Λαογραφικό
Ίδρυμα «Β. Παπαντωνίου»

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥ-
ΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΤΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ

Η ιστορία των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του ΠΛΙ ταυτίζεται, σχεδόν, με την ιστορία του, αφού η λειτουργία τους αρχίζει το 1975, ένα μόλις χρόνο μετά την ίδρυσή του. Είναι από τα πρώτα Μουσεία στην Ελλάδα που ξεκίνησαν παρόμοια προγράμματα με πανελλαδική εμβέλεια.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα του ΠΛΙ για το σχολικό έτος 2016-2017 απευθύνονται σε μαθητές της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και επιδιώκουν να ανανεώσουν και να επαναπροσδιορίσουν τη σχέση μαζί τους. Βασίζονται σε σύγχρονες τάσεις της εκπαίδευσης και προωθούν τη μάθηση μέσω της βιωματικής εμπειρίας και της ανακάλυψης, ενώ στηρίζονται στις βασικές αρχές του Διαθεματικού Ενιαίου Πλαισίου Προγραμμάτων Σπουδών του Υπουργείου Παιδείας.

Τα προγράμματα «Συλλογές: Σχέδια - Σχήματα - Χρώματα» και «Οι περιπέτειες μιας κλωστής...» απευθύνονται στα παιδιά του νηπιαγωγείου και των πρώτων τάξεων του δημοτικού. Στο πρώτο πρόγραμμα καλούνται να ανακαλύψουν τα σχέδια, τα σχήματα και τα χρώματα που διακοσμούν τα αντικείμενα των προθηκών με ένα διασκεδαστικό τρόπο, μέσα από την περιήγηση στη νέα έκθεση του Μουσείου και ένα παιχνίδι ταύτισης στοιχείων. Στο δεύτερο, μια κλωστή μας μιλά για τη ζωή της και οι ιστορίες που αφηγείται ταξιδεύουν τα παιδιά στο παρελθόν, γνωρίζοντάς τους την υφαντική. Μέσα από ένα ευχά-

ριστο παιχνίδι ανακαλύπτουν τα «παράξενα» αντικείμενα του Μουσείου, ενώ παράλληλα ενεργοποιούν τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους.

Το πρόγραμμα «Συλλέγω, ερευνώ, εκθέτω» απευθύνεται σε μαθητές των Γ΄-Στ΄ τάξεων του δημοτικού και του γυμνασίου. Σχεδιάστηκε με γνώμονα τη νέα μόνιμη έκθεση του ΠΛΙ «Οι συλλογές: ένα ταξίδι στον χώρο και στον χρόνο», που στοχεύει στην ανάδειξη του εύρους των συλλογών του. Είναι μία δράση που ξεκινά με αφετηρία το Μουσείο, συνεχίζεται στην τάξη και ολοκληρώνεται στο Μουσείο, επιδιώκοντας την αλληλεπίδραση των μαθητών με αυτό και τη δημιουργία μιας σταθερής σχέσης μεταξύ τους.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Μόδα είναι θα περάσει...» απευθύνεται σε μαθητές γυμνασίου και λυκείου, αλλά μπορεί να εφαρμοστεί και σε ομάδες ενηλίκων. Οι μαθητές ερευνούν σε ομάδες ενδυματολογικές τάσεις προηγούμενων δεκαετιών και ντύνονται με τα ενδύματα που τις αντιπροσωπεύουν.

Τέλος, «Το Ναύπλιο στον 19ο αιώνα» είναι ένα πρόγραμμα που γνώρισε και γνωρίζει μεγάλη επιτυχία. Προσπαθεί να φέρει τα παιδιά – αλλά και τους ενήλικες επισκέπτες της πόλης– σε επαφή με την έννοια της πόλης-μουσείο και να παρατηρήσουν, να συγκρίνουν και να γνωρίσουν την πόλη μέσα από έναν ευχάριστο περίπατο.

Για όλα τα προγράμματα ζητείται από τους εκπαιδευτικούς η συμπλήρωση ενός φύλλου αξιολόγησης, που έχει στόχο τη συνεχή βελτίωση των προγραμμάτων, με βάση τις παρατηρήσεις, αλλά και τη συλλογή στατιστικών στοιχείων.

Τέλος, το ΠΛΙ φιλοδοξεί να αναπτύξει εκπαιδευτικά προγράμματα μόνο για ενήλικες, όπως για παράδειγμα υφαντικής, με χρήση των αργαλειών του κ.λπ.

ΦΩΤΕΙΝΗ ΚΑΤΣΑΟΥΝΗ:

Κέντρο Μελέτης
Νεώτερης Κεραμικής – Ίδρυμα
οικ. Γ. Ψαροπούλου

«ΓΝΩΡΙΖΩ ΤΗΝ ΚΕΡΑΜΙΚΗ
ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ»
ΚΙΝΗΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΥΛΙΚΟ

Η νέα μουσειοσκευή – κινητό εκπαιδευτικό υλικό του Κέντρου Μελέτης Νεώτερης Κεραμικής με τίτλο “Γνωρίζω την κεραμική παράδοση της χώρας μου” σχεδιάστηκε με στόχο το μουσείο να ταξιδέψει σε σχολεία απομακρυσμένων περιοχών της Ελλάδας. Η μουσειοσκευή ως ένα ειδικά σχεδιασμένο εκπαιδευτικό υλικό εναλλακτικής διδασκαλίας για την τάξη επιδιώκει τον εμπλουτισμό της μάθησης με ένα υλικό βιωματικό και την εξοικείωση των μαθητών με βασικές πτυχές της κεραμικής παράδοσης της χώρας μας.

Στη μουσειοσκευή περιλαμβάνονται αντιπροσωπευτικά κεραμικά αντικείμενα σε σμίκρυνση, ψηφιακός δίσκος με αναφορές σε παραδοσιακές τεχνικές κατασκευής αγγείων, εκπαιδευτικά παιχνίδια, παζλ, χάρτης με τύπους αγγείων απ’ όλο τον ελλαδικό χώρο, εγχειρίδια για τη νεώτερη κεραμική, φωτογραφικό υλικό, περιγράμματα αγγείων, καθώς και οδηγίες αξιοποίησης του υλικού.

Απευθύνεται σε όλες τις τάξεις του δημοτικού και ο εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιήσει το υλικό με όποιον τρόπο θεωρεί ορθότερο για την ομάδα του, προτρέποντας τους μαθητές να συμμετάσχουν ενεργά στην παρουσίαση.

Με οδηγό το περιεχόμενο της μουσειοσκευής και τις οδηγίες που εμπεριέχονται ο εκπαιδευτικός δύναται να πραγματοποιήσει στην τάξη μικρής διάρκειας project για την αγγειοπλαστική. Σε αυτό το

πλαίσιο τα παιδιά απομακρυσμένων από τα αστικά κέντρα σχολείων θα γνωρίσουν την τέχνη των αγγείων και την ιστορία τους, θα ζωγραφίσουν αγγεία, θα κατασκευάσουν δικά τους αγγεία ή θα κάνουν σύνδεση με την τοπική παράδοση.

Ο δανεισμός του υλικού γίνεται δωρεάν και οι εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να δανειστούν το υλικό για δύο εβδομάδες.

ΜΑΡΙΑ ΖΑΜΕΝΟΠΟΥΛΟΥ:

Μουσείο Μπενάκη

«WHAT IS HOME?» – ΑΠΟ-
ΤΥΠΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΗΣ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ

Το ερώτημα What is Home, που ελεύθερα αποδόθηκε στα ελληνικά με τη φράση: «Σπίτι, για μένα, είναι...» αποτελεί τον κεντρικό άξονα και την αφετηρία ενός πιλοτικού προγράμματος που σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε ταυτόχρονα από το Μουσείο Μπενάκη και τον πολιτιστικό οργανισμό Segni d'Infanzia από την Μάντοβα της Ιταλίας στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος πολιτιστικών ανταλλαγών Tandem Europe. Οι δύο πολιτιστικοί φορείς από κοινού διατύπωσαν το ερώτημα What is home? με στόχο να συγκεντρωθούν και να συσχετιστούν υλικές και άυλες εκφράσεις της αίσθησης του «οικείου» και του «ανήκειν» στις νέες γενιές ανθρώπων που έχουν σήμερα άμεσα ή έμμεσα την εμπειρία του μεταναστευτικού ή του προσφυγικού ζητήματος. Αναγνωρίζοντας τη διαφορετικότητα ως οργανικό συστατικό της σύγχρονης κοινωνίας και την ανάγκη έκφρασής της ως θεμελιακή για την ολιστική ανάπτυξη της προσωπικότητας των νέων, το πρόγραμμα δημιουργήθηκε για να προκαλέσει το διάλογο και την ανταλλαγή ιδεών στο θέμα της διαφορετικότητας και της πολιτισμικής πολυμορφίας.

Οι δράσεις επικεντρώθηκαν στην προαγωγή της αρμονικής συνύπαρξης, στην ενθάρρυνση και τη διευκόλυνση της επαφής με διαφορετικούς τρόπους συμπεριφοράς, ζωής, ύπαρξης. Κύριος στόχος η εδραίωση της θετικής σκέψης πάνω στις σύγχρονες προκλήσεις και

στη διαμόρφωση μιας νέας ισχυρής συλλογικότητας στον αντίποδα των πολώσεων που αναπόφευκτα αναπτύσσονται σε μια εποχή παγκόσμιας δημογραφικής ρευστότητας.

Κατά τη διάρκεια του 2016, σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν παράλληλες δράσεις και στους δύο οργανισμούς με συνεργάτες εικαστικούς, ηθοποιούς, μουσικούς αλλά και δασκάλους.

Συγκεκριμένα στο Μουσείο Μπενάκη, το Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων συνεργάστηκε με την εικαστικό Χριστίνα Νάκου, που ανέλαβε το σχεδιασμό και την υλοποίηση του εικαστικού εργαστηρίου «Χαρτογράφηση της επιθυμίας: Η εμπειρία του τόπου και των διαδρομών». Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε σε σχολικές τάξεις, εικαστικές ομάδες εφήβων και σε έναν ξενώνα ασυνόδευτων προσφύγων. Τα παιδιά συνεργάστηκαν για να διερευνήσουν και να αποτυπώσουν σε κοινούς ομαδικούς χάρτες τους τόπους καταγωγής τους, τους τόπους διαμονής καθώς και τους τόπους της επιθυμίας τους.

Τον Μάιο του 2016, τα έργα τους εκτέθηκαν σε μια κοινή έκθεση στο Μουσείο Μπενάκη, στο πλαίσιο του εορτασμού της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων με θέμα «Μουσεία και πολιτιστικά τοπία».

Οι συμμετέχοντες προσκλήθηκαν να συμπαραυσιάσουν τη δουλειά τους και να αποτυπώσουν την απάντηση στο ερώτημα What is home...? σε ένα κοινό εργαστήριο με το ευρύ κοινό του μουσείου. Παιδιά και νέοι συμμετείχαν ελεύθερα στη δημιουργική δράση, χαρτογραφώντας αγαπημένους οικείους ιδιωτικούς και δημόσιους χώρους, χώρους μνήμης, χώρους του παρόντος ή του παρελθόντος, χώρους υπαρκτούς ή της φαντασίας, φέρνοντας σε συνομιλία εμπειρίες και επιθυμίες κοινές από την ιδιαίτερη προσωπική ιστορία του καθενός.

Μελλοντικός στόχος του προγράμματος είναι μέσα από την καταγραφή και παρακολούθηση των πιλοτικών αυτών δράσεων να διαμορφωθούν κάποιες πρακτικές που θα επεκταθούν και θα πολλαπλασιαστούν στα χέρια πια των εκπαιδευτικών ή άλλων πολιτιστικών φορέων, έχοντας πάντα άξονα την δυναμική και αληθινή εμπλοκή του κοινού στην ουσιαστική και αρμονική συνύπαρξη.

ΜΑΙΡΗ ΜΠΑΡΙΤΑΚΗ:

Μουσείο Παραδοσιακής Ζωής
Κρήτης «Λυχνοστάτης»

«ΜΑΘΕ, ΠΑΙΔΙ ΜΟΥ, ΓΡΑΜΜΑ-
ΤΑ»

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Μάθε, παιδί μου, γράμματα» έχει ως θέμα του τη σχολική ζωή στην Ελλάδα από τα τέλη του 19ου μέχρι τα μέσα του 20ού αιώνα. Αξιοποιεί παιδαγωγικά την αίθουσα του παλιού σχολείου που υπάρχει στο μουσείο «ΛΥΧΝΟΣΤΑΤΗΣ» με το εποπτικό υλικό από τη σχετική συλλογή (συλλογή Ταχατάκη), το ψηφιακό αρχείο προφορικής παράδοσης και το φωτογραφικό αρχείο του μουσείου. Απευθύνεται σε παιδιά Γ΄-Δ΄ τάξης Δημοτικού και διαρκεί 2 ώρες περίπου.

Το σχολείο ως κέλυφος που στεγάζει την εκπαιδευτική διαδικασία, οι μαθητές ως ζωντανή και πάλλουσα πρώτη ύλη του, τα σχολικά σύνεργα και ο «εξοπλισμός», ο δάσκαλος ως βασική παράμετρος της σχολικής ζωής με τον πολλαπλό ρόλο του στην τοπική κοινωνία είναι οι βασικοί σταθμοί σε αυτό το ταξίδι.

Τα παιδιά μέσα από επιλεγμένες δραστηριότητες:

1. Προσεγγίζουν βιωματικά εκφάνσεις της παλιάς σχολικής ζωής (γνωστικά αντικείμενα, εποπτικό υλικό, σχολικά σύνεργα, αυταρχικό μοντέλο διδασκαλίας) συγκρίνοντας το χθες με το σήμερα.
2. Αντιλαμβάνονται το σχολείο ως έναν χώρο άμεσα συνδεδεμένο με την εποχή του (χαρακτηριστικά του μεταπολεμικού σχολείου, εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, συσσίτια, ρόλος δασκάλου).

3. Συμμετέχουν σε παραδοσιακά παιχνίδια της αυλής προτείνοντας συγχρόνως τρόπους δημιουργικής διαχείρισης του ελεύθερου χρόνου.
4. Αξιοποιούν οπτικοακουστικές πηγές, όπως τη λογοτεχνία, τον κινηματογράφο, τις προφορικές αφηγήσεις και αντλούν ερεθίσματα από αυτές.

Επίσης, στο πρόγραμμα που καλειδοσκοπικά εξετάζει τη σχολική ζωή μέχρι το 1960, κρίθηκε αναγκαίο να υπάρχει μία ακόμη διάσταση, αυτή της συγχρονίας, με θέμα τα σχολεία του χειμαζόμενου σήμερα κόσμου.

Έτσι, το πρόγραμμα, μέσα από την πολυπρισματική ενασχόληση με τη σχολική ζωή και μέσα από την καθολική και ολόπλευρη συμμετοχή των παιδιών, αποσκοπεί να βοηθήσει τα παιδιά να αναγνωρίσουν διαφορές και ομοιότητες στην εκπαίδευση που παρεχόταν άλλοτε και τώρα αλλά και να εμπνεύσει τον σεβασμό στην ανάγκη που δημιούργησε αυτό το αγαθό.

Τέλος, το πρόγραμμα στοχεύει να θεμελιώσει τη σχέση μουσείου-σχολείου σε μια ανάδρομη πορεία, αφού η σχολική κοινότητα πλέον επισκέπτεται το μουσείο, για να μετάσχει σε κάτι που εκ των πραγμάτων είναι δικό της, να ψηλαφήσει το σχολείο μιας άλλης εποχής.

ΕΛΕΝΑ ΜΠАЗΙΝΗ:

ΥΠΠΟΑ: Δ/νση Νεώτερου Πολιτιστικού Αποθέματος & Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Η συνεργασία της Διεύθυνσης Νεώτερου Πολιτιστικού Αποθέματος και Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΔΝΠΑΑΠΚ) για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά με το Φεστιβάλ Εθνογραφικού Κινηματογράφου της Αθήνας, έναν αναγνωρισμένο πλέον ετήσιο θεσμό που δίνει τη δυνατότητα προβολής της εγχώριας αλλά και της διεθνούς παραγωγής εθνογραφικών ντοκιμαντέρ, το 2017 διευρύνθηκε και στον τομέα των εκπαιδευτικών δράσεων. Στόχος της δράσης ήταν η εξοικείωση των μαθητών όλων των ηλικιών με τα άυλα πολιτιστικά αγαθά και η ευαισθητοποίησή τους για τη διαφύλαξη και ανάδειξή τους. Ως κύριο παιδαγωγικό εργαλείο προς αυτή την κατεύθυνση αξιοποιήθηκε η δύναμη της εικόνας, με την οποία τα παιδιά σήμερα είναι απολύτως εξοικειωμένα.

Στο πλαίσιο αυτό διαρθρώθηκε το βασικό σκεπτικό της εκπαιδευτικής δράσης της ΔΝΠΑΑΠΚ σε συνεργασία με το Φεστιβάλ Εθνογραφικού Κινηματογράφου. Κατά το διήμερο 24 και 25 Νοεμβρίου 2016 οργανώθηκαν προβολές εθνογραφικών φιλμ για μαθητές. Συνολικά συμμετείχαν 118 μαθητές των τάξεων ΣΤ΄ Δημοτικού, Α΄ και Β΄ Γυμνασίου. Η δράση περιλάμβανε προετοιμασία και αποστολή στους εκπαιδευτικούς πληροφοριακού υλικού για το εθνογραφικό ντοκιμα-

ντέρ και τη σύνδεσή του με την άυλη πολιτιστική κληρονομιά, προτάσεις αξιοποίησής του στην εκπαιδευτική διαδικασία, επίσκεψη της ομάδας εργασίας στα σχολεία, γνωριμία και συζήτηση με τους μαθητές για τα άυλα πολιτιστικά αγαθά και το εθνογραφικό ντοκιμαντέρ και τέλος προβολή των επιλεγμένων εθνογραφικών ντοκιμαντέρ στον κινηματογράφο Άστορ. Προβλήθηκαν τρία εθνογραφικά φιλμ που αφορούσαν την Τηνιακή Μαρμαροτεχνία, τα Μωμοέρια και τους παραδοσιακούς τρόπους διαχείρισης του νερού.

Αποτιμώντας σε ένα πρώτο στάδιο το πιλοτικό πρόγραμμα, ως πολύ ενθαρρυντικό στοιχείο για το μέλλον του αξιολογήθηκε η ανταπόκριση των μαθητών. Τα παιδιά προβληματίστηκαν και προθυμοποιήθηκαν να συζητήσουν μεταξύ τους τις διαφορετικές εκφράσεις της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς των τόπων καταγωγής τους, τόσο από την Ελλάδα όσο και από το εξωτερικό (π.χ. έθιμα, δρώμενα), καθώς και τις βιωματικές εμπειρίες που είχε ο καθένας ή κάποιο μέλος του συγγενικού και φιλικού περιβάλλοντός τους. Στόχος μας είναι η εξέλιξή του, η θεσμοθέτησή του ως προγράμματος εγκεκριμένου από το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων καθώς και η διοργάνωση σεμιναρίων για εκπαιδευτικούς με σκοπό την επιμόρφωσή τους στο τρόπο αξιοποίησης του εκπαιδευτικού υλικού.

Αφού ολοκληρώθηκε η παρουσίαση των νέων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, η κα Σταυρούλα-Βίλλυ Φωτοπούλου, Προϊσταμένη της Δ/νσης Νεώτερου Πολιτιστικού Αποθέματος και Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΔΝΠΑΑΠΚ), έκλεισε την συνεδρίαση ευχαριστώντας τους παρευρισκομένους και τονίζοντας τη σπουδαιότητα του θεσμού αυτού, ο οποίος για δέκατη όγδοη χρονιά συμβάλλει ουσιαστικά στην ενημέρωση και ανταλλαγή απόψεων σε θέματα μουσειοπαιδαγωγικής.

Στη Συνάντηση συμμετείχαν 116 άτομα από τα οποία το 52,2% ήταν εκπρόσωποι Μουσείων, το 30,4% εκπρόσωποι άλλων πολιτιστικών φορέων, το 10,9% φοιτητές παιδαγωγικών σχολών και το 6,5% ενδιαφερόμενοι επαγγελματίες μουσείων.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Διεύθυνση Νεώτερου Πολιτιστικού Αποθέματος
και Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς